

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
Πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Π.3.2.5 Εκπαιδευτικά σενάρια και μαθησιακές δραστηριότητες,
σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε
30 διδακτικές ώρες ανά τάξη

Αρχαία Ελληνική Γλώσσα και Γραμματεία Γ' Λυκείου

Θεματική ενότητα:
Θεματογραφία

Τίτλος:
«Οὐ μὴν ἀλλά»

Συγγραφή: ΣΤΑΘΗΣ ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

Εφαρμογή: ΣΤΑΘΗΣ ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ

Θεσσαλονίκη 2014

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΓΟΥ

ΠΡΑΞΗ: «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση» MIS 296579 (κωδ. 5.175), - ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ, στους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Ι.Ν. ΚΑΖΑΖΗΣ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ: Π.3.2.1. Εκπαιδευτικά σενάρια και μαθησιακές δραστηριότητες, σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε 30 διδακτικές ώρες ανά τάξη.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΑΡΑΔΟΤΕΟΥ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ

Υπεύθυνοι υπο-ομάδας εργασίας αρχαίας ελληνικής γλώσσας δευτεροβάθμιας: Λάμπρος Πόλκας, Κοσμάς Τουλούμης

ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

<http://www.greeklanguage.gr>

Καραμαούνα 1 – Πλατεία Σκρα Τ.Κ. 55 132 Καλαμαριά, Θεσσαλονίκη

Τηλ.: 2310 459101 , Φαξ: 2310 459107, e-mail: centre@komvos.edu.gr

ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

Υπουργείο Παιδείας & Θρησκευμάτων, Πολιτισμού
& Αθλητισμού

MIS: 296579 – Π.3.2.5: Πιλοτική εφαρμογή σεναρίων
Γ' Λυκείου «Οὐ μὲν ἄλλά»

Σελίδα 2 από 64

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
ΕΠΕΝΔΥΣΗ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΗΣ ΓΝΩΣΗΣ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Α . ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Τίτλος

Οὐ μὴν ἀλλά.

Εφαρμογή σεναρίου

Στάθης Παπακωνσταντίνου

Δημιουργία σεναρίου

Στάθης Παπακωνσταντίνου

Διδακτικό αντικείμενο

Αρχαία Ελληνική Γλώσσα και Γραμματεία (Θεματογραφία)

Τάξη

Γ΄ Λυκείου Θεωρητικής Κατεύθυνσης

Χρονολογία

Από 18-11-2014 έως 04-12-2014

Σχολική μονάδα

2ο Γενικό Λύκειο Σερρών

Διδακτική / θεματική ενότητα

[Ισοκράτης «Πρός τοῖς Μυτιληναίων ἄρχουσιν», 3-4 II](#)

Διαθεματικό

Όχι

Χρονική διάρκεια

6 διδακτικές ώρες

Χώρος

I. Φυσικός χώρος:

Εντός σχολείου: Το προκείμενο σενάριο διδασκαλίας διεξήχθη εντός σχολείου, στον φυσικό χώρο της αίθουσας διδασκαλίας με χρήση φορητών υπολογιστών και ασύρματο διαδίκτυο και στο σχολικό εργαστήριο.

Π. Εικονικός χώρος: Δε χρησιμοποιήθηκε εικονικός χώρος.

Προϋποθέσεις υλοποίησης για δάσκαλο και μαθητή

Απαραίτητη προϋπόθεση για την επιτυχή υλοποίηση του σεναρίου είναι η άρση της προκατάληψης διδάσκοντος και διδασκόμενων σχετικά με τη δυνατότητα των ΤΠΕ να συμβάλλουν στην επιτυχή προσπέλαση ενός αδιάκτου αρχαίου κειμένου, καθώς δεν είναι λίγοι εκείνοι που θεωρούν τις ΤΠΕ ανώφελη πολυτέλεια για το μάθημα της Θεματογραφίας. Αν αυτό δεν καταστεί εφικτό, οι προοπτικές υλοποίησης του σεναρίου διαγράφονται δυσόιωνες. Κρίθηκε από κάθε άποψη σκόπιμο οι δραστηριότητες του σεναρίου που σχετίζονται με τη χρήση των ΤΠΕ να είναι κατά βάση απλές και να αξιοποιούν κυρίως τον κειμενογράφο και το διαδίκτυο. Στις μέρες μας η πλειονότητα των εκπαιδευτικών και των μαθητών χειρίζεται με σχετική άνεση τα συγκεκριμένα εργαλεία και, ως εκ τούτου, δεν αναμένονται ιδιαίτερες δυσκολίες. Ως προς τα υπόλοιπα, απαιτείται η στοιχειώδης υλικοτεχνική υποδομή, δηλαδή η ύπαρξη ενός τουλάχιστον φορητού ή σταθερού υπολογιστή για κάθε ομάδα με σύνδεση στο διαδίκτυο και βιντεοπροβολέας. Ωστόσο, επειδή το αρχαίο κείμενο δεν είναι δυνατό να αποσυνδεθεί από την πολυτονική γραφή, καλό θα ήταν ο διδάσκων ή και κάποιοι μαθητές να έχουν τη δυνατότητα να γράψουν σε πολυτονικό σύστημα. Η χρήση αυτόματων «πολυτονιστών» ουσιαστικά δεν θα προσέφερε τίποτα και, κατά συνέπεια, προτείνεται η χρήση του πολυτονικού πληκτρολογίου των Windows, του [συστήματος πολυτονικής γραφής](#) της σελίδας «Φιλολογικά βήματα στο web» ή άλλου παρόμοιας φιλοσοφίας λογισμικού. Επίσης, για τον διαμοιρασμό και τη διομαδική συνεργασία, αλλά και για την οριστική απόθεση των εργασιών, οι μαθητές

θα μπορούσαν να αξιοποιήσουν κάποιες από τις εφαρμογές Web. 2.0 (Google Drive, ιστολόγιο, Wiki, Fb, Edmodo κ.λπ) με τις οποίες είναι ήδη αρκετά εξοικειωμένοι.

Αναμφίβολα, σε κάθε νέο διδακτικό εγχείρημα, ή έλλειψη εμπειρίας αντισταθμίζεται από την καλή προετοιμασία του εκπαιδευτικού, την ικανότητά του να πειραματίζεται και να υιοθετεί νέα διδακτικά σχήματα προσαρμοσμένα στις ανάγκες και στις ιδιαιτερότητες του τμήματός του. Για τον λόγο αυτόν κρίνεται σκόπιμο ο διδάσκων να προσπαθήσει να απαντήσει πρώτα ο ίδιος στις δραστηριότητες των Φύλλων Εργασίας, ώστε να εντοπίσει έγκαιρα, λάθη, αστοχίες, αδυναμίες και να προβεί σε τροποποιήσεις ή στη διαμόρφωση προσχεδιασμένων λύσεων. Θα πρέπει, επίσης, να έχει πάντα πρόχειρες και πειστικές απαντήσεις στις διαμαρτυρίες των μαθητών, που ενδεχομένως να μη βρίσκουν τη διδακτική πρόταση συμβατή με τη χρησιμοθηρική νοοτροπία που επιβάλλουν οι Πανελλήνιες Εξετάσεις, καθώς δεν πρέπει να λησμονούμε ότι αναφερόμαστε σε αγχωμένους, αμήχανους και κουρασμένους μαθητές με μηχανοποιημένη σκέψη που στοχεύει σε τυποποιημένες προσεγγίσεις. Κατά συνέπεια, το σενάριο αυτό καλό είναι να υλοποιηθεί μέχρι τα τέλη Νοεμβρίου, πριν δηλαδή το λυσιμελές άγχος των εξετάσεων φουντώσει και λειτουργήσει ακυρωτικά για την προσπάθεια. Τέλος, η εξοικείωση διδάσκοντος και διδασκομένων με τις βασικές αρχές της ομαδοσυνεργατικής μεθόδου, αποτελεί μια επιπλέον προϋπόθεση για την αποτελεσματικότητα του σεναρίου.

Εφαρμογή στην τάξη

Το συγκεκριμένο σενάριο εφαρμόστηκε στην τάξη.

Το σενάριο στηρίζεται

Στάθης Παπακωνσταντίνου: «Οὐ μὴν ἀλλά», Αρχαία Ελληνική Γλώσσα: Θεματογραφία, Γ' Λυκείου Θεωρητικής Κατεύθυνσης .

Το σενάριο αντλεί

-

Β. ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ / ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στο σενάριο αυτό, το αδιάκτο κείμενο (Ισοκράτης «Πρός τοῖς Μυτιληναίων ἄρχουσιν», 3-4) που χαρακτηρίζεται σχετικά εύκολο για τους «καλούς» μαθητές της Θεωρητικής Κατεύθυνσης, αξιοποιείται πολύπλευρα, ώστε να αναδειχθεί όχι μόνο η «λέξη» αλλά και το «πνεύμα» του κειμένου στα πλαίσια της ολιστικής θεώρησης για τη γνώση. Χωρίς να αγνοείται η σημασία της γραμματικής και του συντακτικού, θα δοθεί έμφαση στη μετάφραση και στην απόλυτη κατανόηση του περιεχομένου μέσα από την οργανική ένταξη του αποσπάσματος στο συνολικό έργο. Η συγκεκριμένη επιστολή, όπως άλλωστε και οι περισσότερες του ρήτορα, είναι μικρή σε έκταση και επιτρέπει τη συνολική της μελέτη και την κριτική της αποτίμηση. Οι μαθητές, λοιπόν, θα μελετήσουν το κειμενικό είδος της επιστολής και θα αποτιμήσουν τη χρησιμότητά της, εντοπίζοντας παράλληλα το πώς αυτή διαχρονικά διαφοροποιείται σε σχέση με την εξέλιξη της τεχνολογίας και τις ανάγκες των ανθρώπων. Στη συνέχεια, εστιάζοντας στο περιεχόμενο της συγκεκριμένης ενότητας, θα επιχειρήσουν διασύνδεση του (αδίδακτου) κειμένου με το διδαγμένο (Φιλοσοφικός Λόγος) και φυσικά με το σήμερα.

Στο επίπεδο της γλωσσικής διάστασης του κειμένου, θα δοθεί έμφαση στη μετάφραση της μετοχής μέσω πολλαπλών δοκιμών (στο κείμενο κυριαρχεί η χρήση μετοχής) στον εντοπισμό των αντιθέσεων και των συμμετριών μέσω της κατάλληλης «σήμανσης» των λέξεων και στην αποδόμηση του μακροπεριόδου λόγου μέσα από τη δυνατότητα μετακίνησης των λέξεων και την εφαρμογή της μεθόδου «κατά κώλα».

Ο τίτλος του σεναρίου προέρχεται από μία φράση του κειμένου η οποία χρησιμοποιείται συχνά στον αρχαίο λόγο ως τυπικό μεταβατικό σχήμα και συνήθως

δυσκολεύει τους μαθητές στην ορθή του απόδοση. Με την επεξεργασία πολλών παραδειγμάτων, ωστόσο, αναμένεται να κατανοήσουν τη χρήση του λεκτικού αυτού σχήματος μέσω του οποίου, χωρίς να αγνοείται η βαρύτητα των προηγούμενων νοημάτων δίνεται κάποιο προβάδισμα στα επόμενα.

Σχετικά με το περιεχόμενο και το πλαίσιο συγγραφής της συγκεκριμένης επιστολής, το παρακάτω απόσπασμα από την ιστοσελίδα [«Φιλολογικά βήματα στο web»](#) είναι διαφωτιστικό: «Στην επιστολή του « τοῖς ἄρχουσι Μυτιληναίων » που είναι αρκετά σύντομη, ο Ισοκράτης αναλαμβάνει διαμεσολαβητικό ρόλο για τον επαναπατρισμό του Αγήνορα και της οικογένειάς του στη Μυτιλήνη, που βρισκόταν εξόριστος στην Αθήνα. Ο Αγήνορας, ξακουστός μουσικοδιδάσκαλος, εκπαίδευσε στη μουσική τα παιδιά του Αφαρέα, δηλαδή τους εγγονούς του Ισοκράτη, των οποίων κέρδισε την αγάπη, τον σεβασμό και την εκτίμηση. Η είδηση ότι το καθεστώς της Μυτιλήνης, επιχειρώντας ένα φιλολαϊκό άνοιγμα επανέφερε, κάποιους εξόριστους, στους οποίους μάλιστα επέστρεψε και τη δημιουργία περιουσία, έφερε τους γιους του Αφαρέα στον Ισοκράτη να τον παρακαλούν να κάνει ό,τι μπορεί προκειμένου να βοηθήσει στον επαναπατρισμό και του δασκάλου τους, στέλνοντας σχετική επιστολή στους άρχοντες των Μυτιληναίων. Η αρχική του άρνηση κάμφθηκε γρήγορα από τις συνεχείς και φορτικές παρακλήσεις τους.

Στην επιστολή του αυτή, αφού αρχικά εξηγεί το πλαίσιο της συγγραφής της, προσπαθεί με λογικά και συναισθηματικά επιχειρήματα να πείσει το καθεστώς της Μυτιλήνης πως η ανάκληση του Αγήνορα από την εξορία θα είναι μια πράξη σύνεσης και συμφέροντος πρώτα πρώτα για τους ίδιους. Στο κείμενο είναι φανερό η διστακτικότητα του ρήτορα που τελικά επιλέγει την εναλλαγή των επαίνων και των φιλικών παραινήσεων και προτροπών που γίνονται, βέβαια, με τρόπο άμεσο, αλλά σαφώς διακριτικό».

Ο χρόνος συγγραφής της συγκεκριμένης επιστολής δεν είναι δυνατόν να προσδιοριστεί με ακρίβεια, ωστόσο κάποιες πληροφορίες από το ίδιο το κείμενο που αναφέρονται στον ίδιο το ρήτορα μπορούν να αξιοποιηθούν από τους μαθητές προκειμένου να συνθέσουν τα χρονικά πλαίσια στα οποία τοποθετείται η συγγραφή της επιστολής (*terminus ante quem* & *terminus post quem*).

Γ. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σύλληψη και θεωρητικό πλαίσιο

Το γεγονός ότι από την κλασική αρχαιότητα μας χωρίζει χρονική απόσταση 2.500 χρόνων περίπου έχει δημιουργήσει την αίσθηση σε πολλούς ότι είναι τόσο μακρινή και τόσο ξένη προς τη σημερινή πραγματικότητα σε σημείο μάλιστα κάποιοι να αναρωτιούνται και για τη σκοπιμότητα της συστηματικής ενασχόλησής μας με αυτή, προβάλλοντας τις υπερβολές του σχολαστικισμού. Έχουμε πράγματι τόσο πολύ εξελιχθεί κοινωνικά σε σχέση με την κλασική αρχαιότητα, έχουμε βελτιωθεί ηθικά, έχουμε αλλάξει άρδην συνήθειες και πρακτικές, ώστε να θεωρούμε τον αρχαίο κόσμο «νεκρό»; Η μήπως μέσα από τη μελέτη των αρχαίων κειμένων ανακαλύπτουμε έναν κόσμο ζωντανό, έναν κόσμο με δυναμική και παλμό, τον δικό μας, βαθύτατα ανθρώπινο κόσμο; Την απάντηση σε αυτό το ερώτημα καλούνται να δώσουν οι μαθητές, μέσα από την επαφή τους με ένα μικρό κείμενο της αρχαίας ελληνικής γραμματείας, όχι από τα πολυδιαβασμένα, το οποίο συνειρμικά θα τους μεταφέρει στο παρόν και τη σύγκριση ανάμεσα στους δύο κόσμους.

Η κοινή εμπειρία διδάσκει ότι η ταυτότητα ενός αρχαίου κειμένου (συγγραφέας, τίτλος, γραμματειακό είδος, ιστορικοκοινωνικό πλαίσιο συγγραφής κ.λπ.) δεν αξιοποιείται, παρά ελάχιστα, από τους μαθητές, όταν καλούνται να «συνομιλήσουν» σε διάφορα επίπεδα με ένα αρχαίο κείμενο και να το αποδώσουν με σαφήνεια στη νέα ελληνική. Αυτό συμβαίνει αφενός, γιατί δεν έχουν μνηθεί στη

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

συγκεκριμένη πρακτική, αφού οι σχετικές γνώσεις τους είναι περιορισμένες και αφετέρου, επειδή προβάλλεται ως κυρίαρχη η άποψη ότι η καλή γνώση της γραμματικής και του συντακτικού υπεραρκεί για την ικανοποιητική μετάφραση ενός αρχαίου κειμένου. Κατά συνέπεια, οι μεταφράσεις στις οποίες καταλήγουν οι μαθητές αναπόδραστα έχουν μηχανιστικό χαρακτήρα και μάλλον χαρακτηρίζονται ως απλή παράθεση προτάσεων ή περιόδων λόγου, χωρίς συνοχή και αλληλουχία, αφού δεν είναι δυνατόν να ενταχθούν σε ένα ευρύτερο όλο και να συνδεθούν με τα νοήματα που προηγούνται και έπονται.

Ένα μικρό σε έκταση κείμενο της αρχαίας ελληνικής γραμματείας, όπως η επιστολή του Ισοκράτη «Πρός τοῖς Μυτιληναίων ἄρχουσιν», μπορεί μέσα σε ελάχιστο χρόνο να διαβαστεί (σε μετάφραση) ολόκληρη από τους μαθητές, γεγονός που από μόνο του θα σηματοδοτήσει με διαφορετικό τρόπο το περιεχόμενο των συγκεκριμένων παραγράφων του αρχαίου κειμένου, που αποτελούν και το αντικείμενο του παρόντος σεναρίου. Είναι σαφές ότι δεν πρέπει να δοθεί μετάφραση του υπό εξέταση τμήματος, το οποίο θα μεταφράσουν οι μαθητές, εντάσσοντάς το οργανικά στο σώμα της επιστολής.

Με τον τρόπο αυτόν, η ενασχόληση με το αδιδακτο κείμενο δεν θα είναι μια απλή μεταφραστική απόπειρα και άσκηση σε κανόνες γραμματικής και συντακτικού, αλλά ένα φανταστικό ταξίδι στον χρόνο και μια συνειρμική περιπέτεια μέσα από την πνευματική επαφή με ένα προϊόν της τέχνης του λόγου. Μια συναρπαστική συνάντηση με το περιεχόμενο μίας επιστολής, μέσα από την οποία αναδύεται ένας ολόκληρος κόσμος με τον δικό του αξιακό κώδικα και το δικό του πολιτιστικό στίγμα, μια κοινωνία γεμάτη παλμό και ζωντάνια, άνθρωποι με τις δικές τους παραδοχές, τις δικές τους ελπίδες αλλά και ματαιώσεις, άνθρωποι με συναισθήματα, με αγωνίες, αδυναμίες και πάθη που δεν παραπέμπουν τελικά σε έναν κόσμο τόσο μακρινό ή τόσο ξένο σε σχέση με τον δικό μας.

Κάτω από τη συγκεκριμένη οπτική, οι μαθητές, εργαζόμενοι ομαδικά και με τη βοήθεια των ΤΠΕ, υλοποιώντας ένα εύρος δραστηριοτήτων, θα επιχειρήσουν μια διαφορετική προσέγγιση του αδιδακτου κειμένου. Μια προσέγγιση που ξεφεύγει από τα διδακτικά ειωθότα και προσβλέπει στην κινητοποίηση του μαθητικού ενδιαφέροντος και την ουσιαστικότερη επαφή με το αρχαίο κείμενο.

Δ. ΣΚΕΠΤΙΚΟ – ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ ΤΟΥΣ

Γνώσεις για τον κόσμο, αξίες, πεποιθήσεις πρότυπα, στάσεις ζωής

Με την παρούσα διδακτική πρόταση επιδιώκεται οι μαθητές:

- Να αντιληφθούν ότι ο διαμεσολαβητικός παράγοντας συνήθως προλειαίνει το έδαφος και δρομολογεί ή επιταχύνει ήδη δρομολογημένες λύσεις και αποτελεί το καταφύγιο ατόμων αδύναμων ή συνεσταλμένων, ατόμων με αυξημένη ιδιοτέλεια ή ανυπόμονων για άμεσα αποτελέσματα.
- Να κατανοήσουν ότι ο έπαινος και η κολακεία διαχρονικά θέλγουν τους πολιτικούς και αποτελούν την ασφαλέστερη οδό για τη συναισθηματική τους παγίδευση.
- Να συνειδητοποιήσουν ότι για την πρόκληση μιας επιθυμητής ενέργειας από την πλευρά κάποιου είναι απαραίτητο αυτή τεκμηριωμένα να εμφανίζεται όχι μόνο ως λογική και δίκαιη, αλλά και ως συμφέρουσα για τον ίδιο.
- Να διαπιστώσουν τη σπουδαιότητα και τον κεντρικό ρόλο που κατείχε η μουσική στα εκπαιδευτικά συστήματα των αρχαίων και να προβούν στις απαραίτητες συγκρίσεις με την αντίστοιχη σημερινή πραγματικότητα.
- Να εστιάσουν στους ισχυρούς πνευματικούς δεσμούς που διαχρονικά αναπτύσσονται ανάμεσα στον δάσκαλο και τον μαθητή και να ιχνηλατήσουν το έδαφος πάνω στο οποίο αυτοί σφυρηλατούνται.

- Να επισημάνουν ότι τα διάσημα πρόσωπα που τα περιβάλλει η αίγλη και η φήμη της αυθεντίας πάντοτε συναντούν «πύλες ορθάνοιχτες» και προθυμία για παροχή ασύλου ή ιθαγένειας και να αποφανθούν για τη σκοπιμότητα της συγκεκριμένης προνομιακής μεταχείρισης.

Γνώσεις για τη γλώσσα

Με την παρούσα διδακτική πρόταση επιδιώκεται οι μαθητές:

- Να εξοικειωθούν με το κειμενικό είδος της επιστολής και να γνωρίσουν τα δομικά της συστατικά.
- Να κατανοήσουν ότι, όπως στη νέα ελληνική, έτσι και στην αρχαία ο επιδιωκόμενος σκοπός και το είδος της σχέσης ανάμεσα στον συντάκτη και τον αποδέκτη μιας επιστολής καθορίζουν το ύφος του κειμένου.
- Να είναι σε θέση να συνδέουν τις συγκεκριμένες γλωσσικές επιλογές του συγγραφέα με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του κειμενικού είδους και τη σκοπιμότητα που υπηρετείται.
- Να κατανοήσουν τη σκοπιμότητα κατάτμησης ενός αρχαίου κειμένου με την εφαρμογή της μεθόδου «κατά κόλλα», ώστε να είναι σε θέση να αποδομούν τον αρχαίο λόγο, εντοπίζοντας τους διαρθρωτικούς του μηχανισμούς.
- Να ασκηθούν στη μεταφραστική δεξιότητα και να είναι σε θέση να αιτιολογούν τις μεταφραστικές τους επιλογές.
- Να ασκηθούν στη συντακτική αναγνώριση των μετοχών και στην ισοδύναμη εκφορά τους με αντίστοιχη δευτερεύουσα πρόταση.
- Να είναι σε θέση, εκτιμώντας το συμφραστικό πλαίσιο του αρχαίου κειμένου, να επιλέγουν από μια πλειάδα σημασιών, εκείνη τη σημασία που ανταποκρίνεται καλύτερα στη συγκεκριμένη γλωσσική χρήση.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
ΕΠΕΝΔΥΣΗ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΗΣ ΓΝΩΣΗΣ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

- Να κατανοήσουν τη συνθετότητα των νοημάτων που περικλείουν τα τμήματα του μακροπεριόδου αρχαίου ελληνικού λόγου και τη δυσκολία για την ορθή απόδοσή τους στη νέα ελληνική.
- Να κατανοήσουν τη σημασία και τα πλεονεκτήματα που προσφέρει η πολυτροπικότητα στην προβολή και ανάδειξη της γλωσσικής ταυτότητας ενός αρχαίου κειμένου.

Γραμματισμοί

Αναμένεται οι μαθητές:

- Να είναι σε θέση να ανιχνεύουν, να μελετούν και να αξιολογούν την προβαλλόμενη επιχειρηματολογία, εντοπίζοντας πιθανά κενά ή άλματα στη συλλογιστική πορεία του συγγραφέα.
- Να εντοπίζουν τις προθέσεις και τη στρατηγική του ρήτορα μέσα από την παρατήρηση του λεξιλογίου, την ανάδειξη των εμφάσεων και τη λειτουργία του σχήματος της αντίθεσης.
- Να αξιοποιούν πληροφορίες που πηγάζουν από τα ίδια κείμενα για να δώσουν απαντήσεις σε διάφορα ζητήματα που αφορούν τον συγγραφέα, την εποχή, το κειμενικό είδος, το ίδιο το κείμενο κ.λπ.
- Να κατανοήσουν ότι η πληρέστερη κατανόηση ενός αρχαίου κειμένου επιτυγχάνεται, όταν αυτό προσεγγίζεται με σύγχρονους όρους και αναγωγές στο παρόν του εκάστοτε μελετητή.
- Να εθισθούν στην ομαδική εργασία, ώστε με τρόπο υπεύθυνο να συνεισφέρουν στην επίτευξη του κοινού στόχου, αναπληρώνοντας τις αδυναμίες ή τις ελλείψεις τους μέσα από την συνεργασία και τη δυναμική αλληλεπίδραση.

- Να είναι σε θέση να αξιοποιούν αποτελεσματικά τους πόρους του διαδικτύου, αλλά και να επιλέγουν τα κατάλληλα ψηφιακά εργαλεία για την δημιουργική προσπέλαση των αρχαίων κειμένων.
- Να αξιοποιούν τις ΤΠΕ για την ανάλυση, επεξεργασία και διαγραμματική απόδοση του αρχαίου κειμένου

Διδακτικές πρακτικές

Η εφαρμογή της συγκεκριμένης διδακτικής πρότασης έχει πιλοτικό χαρακτήρα με στόχο να εθίσει τους μαθητές στην αναζήτηση και συγκέντρωση όσο γίνεται περισσότερων εργοβιογραφικών στοιχείων που αφορούν το συγκεκριμένο κείμενο, προκειμένου να τα αξιοποιήσουν στη διαδικασία της κατανόησης. Για τον λόγο αυτόν και το μεθοδολογικό πλαίσιο σχετίζεται με την αυστηρή καθοδήγηση, που χαλαρώνει μόνο στα σημεία εκείνα στα οποία οι μαθητές έχουν τη δυνατότητα να αυτενεργήσουν, προς δημιουργικές κατευθύνσεις. Η εφαρμοζόμενη διδακτική πρακτική παραπέμπει στην υποβοηθούμενη ανακαλυπτική μάθηση με σταδιακή υποχώρηση ή ενίσχυση της υποστήριξης του διδάσκοντος και στηρίζεται στον καλό διδακτικό σχεδιασμό ("learning by design"). Μέσα από την αλληλεπίδραση στα πλαίσια της ομαδοσυνεργατικής προσπάθειας, οι μαθητές αναπληρώνουν τις ελλείψεις τους και αποκτούν μεταγνωστικές δεξιότητες. Ασκούνται σε ένα διαφορετικό είδος «συνομιλίας» με το αρχαίο κείμενο, αναστοχάζονται και, φυσικά, αποτιμούν την αποτελεσματικότητα των διδακτικών μοντέλων. Πέρα από τον αυστηρό σχεδιασμό η διδακτική πρόταση έχει σαφώς μαθητοκεντρικό χαρακτήρα, αφού δεν υποδεικνύει έτοιμες απαντήσεις – λύσεις για το μαθητή, καθώς του αφήνει πολλές επιλογές και περιθώρια ατομικής αλλά και συλλογικής αυτενέργειας και του προσφέρει βήμα για την υπεράσπιση των επιλογών του. Καταλείπεται πλέον στους μαθητές η ευθύνη για αυτεπίγνωση και υπευθυνότητα και η διάθεση για δημιουργική συμμετοχή και συλλογική έκφραση.

Ε. ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Αφετηρία

Η κατανόηση ενός ολόκληρου έργου (αναγκαστικά περιορισμένης έκτασης) της αρχαίας ελληνικής γραμματείας με αφορμή τη μελέτη ενός μικρού αποσπάσματος (10-15 σειρών) στα πλαίσια του μαθήματος της Θεματογραφίας είναι κάτι ασύνηθες για τα εκπαιδευτικά διδακτικά θέσμια. Μια τέτοια διδακτική απόπειρα απαιτεί καλή οργάνωση και λεπτομερή σχεδιασμό από την πλευρά του διδάσκοντος με διαφαινόμενα κέρδη την ενίσχυση της συμμετοχικότητας των μαθητών και την ουσιαστικότερη αξιοποίηση του μαθήματος της Θεματογραφίας στην κατεύθυνση της αρχαιογνωσίας. Κάτι τέτοιο, με τη συνδρομή των νέων τεχνολογιών προσδίδει στο μάθημα μια ιδιαίτερη δυναμική, ωστόσο, δεδομένων των συνθηκών, δε μπορεί να αποτελεί τον κανόνα. Μπορεί όμως να διαμορφώσει τους όρους, ώστε οι μαθητές να προσεγγίζουν με πιο ορθόδοξο τρόπο τα κείμενα της αρχαίας ελληνικής γραμματείας. Είναι γνωστό (και απογοητευτικό ίσως) ότι οι περισσότεροι μαθητές, μόλις τους δοθεί ένα αδίδακτο κείμενο για να το προσεγγίσουν, αναλώνονται ευθύς στον αγώνα για τη συντακτική του ανάλυση και δεν θέτουν ως πρώτη προτεραιότητα την αναζήτηση πληροφοριών γύρω από αυτό (συγγραφέας, έργο, περιεχόμενο κ.λπ.), που θα το νοηματοδοτήσουν αναπλαισιωτικά και, φυσικά, θα διευκολύνουν τη διαδικασία της πρόσληψης.

Σύνδεση με τα ισχύοντα στο σχολείο

Η συγκεκριμένη διδακτική πρόταση δεν έρχεται σε κάθετη αντίθεση με τη σχολική πραγματικότητα, απλά τη διαταράσσει ελαφρώς στην προσπάθεια για ανανέωση, διδακτική αυτογνωσία και αυτοβελτίωση. Η επιστολή του Ισοκράτη είναι ενδιαφέρουσα, αφού τίγονται πάρα πολλά ζητήματα που παραπέμπουν στη σημερινή πραγματικότητα, έχει νοηματική αυτοτέλεια και πληρότητα και, φυσικά, παρέχει ερεθίσματα για συσχετισμούς με πληροφορίες και κείμενα που διδάσκονται στα

πλαίσια του μαθήματος Φιλοσοφικός Λόγος (διδαγμένο κείμενο) με το οποίο η Θεματογραφία βαθμολογείται από κοινού. Η καινοτομία συνίσταται στο γεγονός, ότι οι μαθητές, γνωρίζοντας το «όλον» κινούνται προς το «μέρος» με μεγαλύτερη ασφάλεια και αυτοπεποίθηση (παραγωγική συλλογιστική πορεία), ενώ συνήθως στα παραδοσιακά πλαίσια της διδασκαλίας του μαθήματος η πορεία είναι κατά κανόνα επαγωγική, αν και ο ενατενισμός προς το «όλον» δεν περιλαμβάνεται πάντοτε στη διδακτική στοχοθεσία. Βέβαια, μια τέτοια στρατηγική προϋποθέτει χρόνο, που για τον διδάσκοντα στη Θεωρητική Κατεύθυνση είναι δυσεύρετος. Για τον λόγο αυτόν, προκειμένου να εξοικονομηθεί ο χρόνος που θα διατεθεί για την ανάγνωση ολόκληρου του κειμένου, το πλαίσιο επεξεργασίας των παραγράφων 3 και 4 είναι αρκετά υποβοηθητικό και καθοδηγητικό, ώστε να καταλήγουν χωρίς απώλεια χρόνου, όλες οι ομάδες στα ίδια σχεδόν αποτελέσματα. Επίσης, πολλές δραστηριότητες απαιτούν την παραγωγή προφορικού λόγου, γεγονός που απαιτεί λιγότερο χρόνο σε σχέση με τις δραστηριότητες που εκβάλουν στην παραγωγή γραπτού λόγου.

Βέβαια, η διδακτική πρόταση στοχεύει στην καλλιέργεια της μεταφραστικής δεξιότητας και στην πολλαπλή επαφή με το περιεχόμενο του κειμένου. Σε επίπεδο τεχνικών, αξιοποιεί τη μέθοδο κειμενικής μεταγραφής «κατά κόλα», την ανάδειξη των εμφάσεων και τη λειτουργία των συνδετικών φράσεων *οὐ μὴν ἀλλὰ* και *ἄλλως τε* στην ευρύτερη συνοχή των κειμένων. Σε επίπεδο διδασκαλίας του συντακτικού, το κείμενο προσφέρεται για τη διδασκαλία όλων των ειδών της μετοχής, κάτι που όμως σίγουρα έχουν διδαχθεί οι μαθητές της Γ' Λυκείου. Επομένως, μπορεί να διδαχθεί η μετατροπή της μετοχής σε δευτερεύουσα ειδική πρόταση. Για την αποφυγή φυγόκεντρων τάσεων από τους σκοπούς του κειμένου, τονίζεται ότι η διδακτική διάσταση είναι αυστηρά κειμενοκεντρική.

Αξιοποίηση των ΤΠΕ

Για όσους διδάσκουν το μάθημα της Θεματογραφίας είναι γνωστό ότι αρκεί ένας πίνακας και κάποιες φωτοτυπίες για μια διδακτική προσέγγιση που κινείται στις βασικές απαιτήσεις του Αναλυτικού Προγράμματος Σπουδών (ΑΠΣ). Κάποιοι εξοικειωμένοι με τις νέες τεχνολογίες, εμπλουτίζουν το μάθημα με κάποιο αρχείο παρουσίασης και χρήση βιντεοπροβολέα. Η προσπάθεια των μαθητών έχει, κατά κανόνα, ατομικό χαρακτήρα (ενίοτε επιτρέπεται και ένα είδος συνεργασίας σε επίπεδο θρανίου) και η δημιουργικότητα των μαθητών εξαντλείται στην υλοποίηση ασκήσεων γραμματικής και συντακτικού. Στη συγκεκριμένη πρόταση οι ΤΠΕ διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο και αξιοποιούνται πολλαπλά. Αποτελούν το πεδίο της συνεργασίας των μαθητών, το πεδίο αναζήτησης, ταξινόμησης και μετασχηματισμού της πληροφορίας, αλλά ταυτόχρονα αποτελούν και πεδίο πρακτικής άσκησης σύγχρονων μορφών γραμματισμού. Η γνώση της πολυτονικής γραφής, μιας και αναφερόμαστε στην αρχαία ελληνική, είναι βέβαια επιθυμητή, αλλά όχι και αναγκαία, ώστε να δημιουργούνται συνθήκες αδυναμίας υλοποίησης του σεναρίου. Στο σενάριο αξιοποιείται κατά κόρον ο κειμενογράφος (Word) με τον οποίο είναι εξοικειωμένοι όλοι σχεδόν οι μαθητές, το λογισμικό παρουσίασης (PowerPoint), και από το διαδίκτυο σημαντική θεωρείται η αξιοποίηση [της Πύλης για την Ελληνική Γλώσσα](#) και της [Wikipedeia](#). Για την κοινοποίηση και την ανάρτηση των εργασιών, ανάλογα με τις συνθήκες, μπορεί να προκριθεί αξιοποίηση ιστολογίου ή διαδικτυακού συνεργατικού περιβάλλοντος (Wiki, Google Drive κ.λπ.). Ειδικά ο κειμενογράφος θα χρησιμοποιηθεί όχι μόνο για την παραγωγή κειμένων αλλά και για την οπτικοποίηση της διάρθρωσης του αρχαίου κειμένου με την πληθώρα των μέσων μορφοποίησης που διαθέτει. Πρέπει να τονιστεί ότι επιδιώκεται η ουσιαστική και όχι η επιφανειακή χρήση των ΤΠΕ και για τον λόγο αυτόν δεν χρησιμοποιούνται εντυπωσιακά ή προηγμένα εργαλεία ή παρουσία των οποίων πολλές φορές λειτουργεί

ως αυτοσκοπός και λειτουργεί υπονομευτικά για την ίδια τη διδασκαλία. Επιδιώκεται, δηλαδή, οι ΤΠΕ να αποτελέσουν βασικό μοχλό προώθησης της κριτικής σκέψης και πεδίο ανάδειξης της δημιουργικής έκφρασης των μαθητών και όχι απλά ένα άρτυμα, ένα τεχνολογικό μανδύα σε μια διδασκαλία εξόχως παραδοσιακή.

Κείμενα

Κείμενα εκτός σχολικών εγχειριδίων

[Ισοκράτης «Πρός τοῖς Μυτιληναίων ἄρχουσι», 3-4](#) [Στο Isocrates. I–III. Loeb Classical Library. G. Norlin, εκδ. 1980. Cambridge, MA: Harvard University Press. Λονδίνο: William Heinemann Ltd]. [Μτφρ. Α. Τυφλόπουλος – Επιμ. Δ. Ιακώβ. 2006. Στο *Ανθολόγιο Αρχαίων Ελληνικών Κειμένων*. Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας]. [Μτφρ. Κ.Θ. Αραπόπουλος. 1959. *Ισοκράτους Επιστολαί*. Αρχαίον κείμενον, εισαγωγή, μετάφρασις, σημειώσεις. Αθήνα: Πάπυρος]. [Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα].

[Ισοκράτης «Πρός τοῖς Μυτιληναίων ἄρχουσι»](#) [Πανελλήνιο Σχολικό Δίκτυο. «Φιλολογικά βήματα στο web», Παπακωνσταντίνου Στάθης].

Υποστηρικτικό/εκπαιδευτικό υλικό

Ιστοσελίδες

[Livepedia](#) [Ελληνική Ελεύθερη Εγκυκλοπαίδεια].

[Wikipedia](#) [Ελεύθερη Διαδικτυακή Εγκυκλοπαίδεια].

[Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα](#)

[Φιλολογικά βήματα στο web](#) [Πανελλήνιο Σχολικό Δίκτυο. Παπακωνσταντίνου Στάθης].

Η τελευταία προσπέλαση των ιστοτόπων έγινε στις 31/03/2015. Οι συγκεκριμένοι σύνδεσμοι παραπέμπουν στην αρχική σελίδα των προαναφερθέντων ιστοτόπων.

Διδακτική πορεία / στάδια /φάσεις

Σχετικά με τον ιδανικό χρόνο υλοποίησης του σεναρίου από τον δημιουργό του αναφέρονται τα εξής: «Το σενάριο αυτό καλό είναι να υλοποιηθεί περί τα μέσα Νοεμβρίου, όταν δηλαδή στο διδαγμένο κείμενο (Φιλοσοφικός Λόγος) θα έχει ολοκληρωθεί η διδασκαλία των επτά (7) ενοτήτων του «Πρωταγόρα», ώστε να καταστεί εφικτή η απόπειρα (δια)σύνδεσης ανάμεσα στο «γνωστό »και το «άγνωστο» και η κόπωση των μαθητών να μη βρίσκεται σε προχωρημένο στάδιο. Επίσης, καλό είναι το τμήμα στο οποίο θα εφαρμοστεί το σενάριο να έχει προηγούμενη εμπειρία στην ομαδοσυνεργατική μέθοδο εργασίας και στην αξιοποίηση των ΤΠΕ στη διδασκαλία. Βάσει του σεναρίου, σε ανύποπτο χρόνο ο διδάσκων έχει ρωτήσει τους μαθητές του, αν από τα διάφορα κείμενα στα οποία ασκήθηκαν στα πλαίσια του μαθήματος της Θεματογραφίας, κατάφεραν να συγκροτήσουν κάποια συνολική εικόνα για την κοινωνική πραγματικότητα ή πιο απλά για την καθημερινότητα του αρχαίου κόσμου. Η αρνητική (εκτός απροόπτου) απάντηση που θα λάβει από τους μαθητές του, αποτελεί ουσιαστικά και τη «νομιμοποίηση» της συγκεκριμένης διδακτικής απόπειρας στα πλαίσια του παρόντος σεναρίου». Τα παραπάνω τα έλαβα υπόψη μου στην υλοποίηση του σεναρίου και αποδείχθηκαν από πολλές απόψεις χρήσιμα. Ωστόσο, το τμήμα μου δεν διέθετε προηγούμενη εμπειρία σε διδασκαλία που αξιοποιεί την ομαδοσυνεργατική μέθοδο και εργαλεία των ΤΠΕ. Για τον λόγο αυτόν το Wiki που είχα κατασκευάσει αρχικά, θεωρήθηκε βουνό και αναγκάστηκε στη συνέχεια να το εγκαταλείψω και να περιοριστώ σε απλή συγκέντρωση και ομαδοποίηση των εργασιών των μαθητών.

Το τμήμα στο οποίο εφαρμόστηκε το σενάριο αριθμεί είκοσι (20) μαθητές και ο χωρισμός σε τέσσερις ομάδες των πέντε μελών είχε γίνει από καιρό, όταν και είχα ανακοινώσει στο τμήμα την πρόθεσή μου για την υλοποίηση του σεναρίου. Το σενάριο υλοποιήθηκε στο σχολικό εργαστήριο πληροφορικής, ωστόσο κάποιοι

μαθητές που δεν είχαν και καλή σχέση με τους υπολογιστές παρέμειναν στην αίθουσα εκτελώντας δραστηριότητες με τα παραδοσιακά μέσα (χαρτί και στυλό) και στη συνέχεια προωθούσαν τα αποτελέσματα για ψηφιοποίηση σε άλλα μέλη της ομάδας τους που βρίσκονταν στο εργαστήριο. Σχετικά με τη διάρκεια, προσπάθησα να την περιορίσω κάνοντας κάποιες τροποποιήσεις στα Φύλλα Εργασίας ή μεταφέροντας ένα μέρος δραστηριοτήτων για το σπίτι με το σκεπτικό ότι και στην παραδοσιακή διδασκαλία θα είχαν ασκήσεις ή μελέτη προετοιμασίας. Σύμφωνα με τις υποδείξεις του δημιουργού του σεναρίου, ανήγαγα σε προγενέστερο χρόνο όλες τις προκαταρκτικές (προσεναριακές προσαρμογές) ενέργειες, δηλαδή τον χωρισμό σε ομάδες, την εξάσκηση στα εργαλεία των ΤΠΕ και την ενημέρωση για το σενάριο και τη φύση των δραστηριοτήτων. Η πρόβλεψη του συντάκτη συνοψίζεται στο παρακάτω χρονοδιάγραμμα:

- Εισαγωγική φάση (1 διδακτική ώρα). Κατανόηση πλαισίου.
- Πρώτο μέρος του κειμένου (2 διδακτικές ώρες).
- Δεύτερο μέρος του κειμένου (2 διδακτικές ώρες).
- Προεκτάσεις – αναγωγές (2 διδακτικές ώρες).
- Ολομέλεια – αποτίμηση – ανατροφοδότηση (1(+) διδακτική ώρα).

Το διάγραμμα αυτό ακολουθήθηκε κατά 4/5. Την πρώτη φάση (κατανόηση πλαισίου) ουσιαστικά την ενσωμάτωσα στο πρώτο Φύλλο Εργασίας. Πιο συγκεκριμένα, την προηγούμενη της επίσημης έναρξης του σεναρίου έδωσα σε όλους τους μαθητές σε φωτοτυπία το πρώτο Φύλλο Εργασίας και ολόκληρη την επιστολή του Ισοκράτη “Ad reges Mytilhnaios” εκτός από την παράγραφο που αποτελεί και τον πυρήνα του σεναρίου για να τα μελετήσουν στο σπίτι τους, προκειμένου την επομένη να ξεκινήσουμε κατευθείαν με το δεύτερο Φύλλο Εργασίας για εξοικονόμηση χρόνου.

Τα τρία πρώτα Φύλλα είναι κοινά για όλες τις ομάδες και το τέταρτο περιέχει διαφορετικές δραστηριότητες για κάθε ομάδα. Αυτό μου έδινε εξ αρχής τη δυνατότητα για εξοικονόμηση χρόνου με το να μπορώ να ισοκατανείμω στις ομάδες το σύνολο των δραστηριοτήτων. Κάτι τέτοιο δεν έγινε, αφού τελικά δεν παρέστη ανάγκη.

Α' Φάση

(Χώρος: Εργαστήριο πληροφορικής Διάρκεια: 2 διδακτικές ώρες)

Ημερομηνία υλοποίησης: Τρίτη, 18 Νοεμβρίου 2014

Στην *Επιφάνεια Εργασίας* όλων των υπολογιστών του εργαστηρίου (για λόγους προληπτικούς και ασφάλειας) είχα αποθηκευμένο το δεύτερο Φύλλο Εργασίας και το αρχείο το οποίο έπρεπε να κατεβάσουν οι μαθητές από την ιστοσελίδα «Φιλολογικά βήματα στο web». Αρχικά με κάποιες ερωτήσεις συνέλεξα τις απαντήσεις που έπρεπε να δοθούν στο πρώτο Φύλλο Εργασίας και διαπίστωσα ότι οι πιο πολλοί μαθητές είχαν προετοιμαστεί κατάλληλα από το σπίτι. Όπως προαναφέρθηκε, κάθε ομάδα αποτελούνταν από πέντε μέλη. Έτσι, προχώρησα μόνο για την πρώτη ώρα της φάσης αυτής σε μια κατάτμηση των ομάδων, ώστε η μία υποομάδα (δύο μέλη) να ασχοληθεί με τη συμπλήρωση των απαντήσεων του πρώτου Φύλλου Εργασίας. Ακολούθησε η επίσημη έναρξη του σεναρίου με την ανάθεση προς υλοποίηση του δεύτερου [Φύλλου Εργασίας](#) στη δεύτερη υποομάδα (τρία μέλη).

Αρχικά, ζήτησα από τους μαθητές να διαβάσουν σε δύο λεπτά τη μετάφραση των παραγράφων 1 και 2 και, στη συνέχεια, διάβασα ο ίδιος «κατ'ήθος» την παράγραφο 3 και 4, ώστε να γίνει σε πιο στέρεο έδαφος η διασύνδεση με τα προηγούμενα η ανάμνηση των οποίων κατέστη πλέον νωπή. Στη συνέχεια, η ανάγνωση έγινε και από δύο μαθητές και εκτιμώ ότι η αναγνωστική πρόσληψη του κειμένου κυμάνθηκε σε ικανοποιητικά επίπεδα. Ακολουθώντας κατά γράμμα τις

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

οδηγίες του συντάκτη, παρακολουθούσα διακριτικά την όλη διαδικασία και έδινα οδηγίες αλλά και λύσεις σε απορίες ή ανακύπτοντα προβλήματα. Οι δραστηριότητες του Φύλλου αυτού είναι απλές και οι καλοί μαθητές (υπήρχε σε κάθε ομάδα ένας τουλάχιστον) δεν αντιμετώπισαν κανένα πρόβλημα. Το μεγαλύτερο πρόβλημα ήταν το γράψιμο στον υπολογιστή. Πέρα από την αδυναμία στο πολυτονικό γράψιμο, διέκρινα ότι οι πιο πολλοί μαθητές υπολείπονται στη σωστή και δημιουργική αξιοποίηση του κειμενογράφου και προτιμούν το γράψιμο με το χέρι. Δυσκολεύτηκαν πάρα πολύ, επίσης, στη δραστηριότητα κατασκευής ενδεικτικού λεξιλογίου, καθώς δεν ήταν εξοικειωμένοι με τη χρήση ψηφιακών λεξικών. Στη δραστηριότητα αυτή τους βοήθησα σημαντικά στην πολυτονική γραφή των λέξεων. Υλοποίησαν εύκολα τις ασκήσεις συντακτικού, αφού (έχοντας τη συγκεκριμένη δραστηριότητα κατά νου) είχα πρόσφατα διδάξει τη μετατροπή της κύριας πρότασης κρίσεως σε ειδικό απαρέμφατο και σε ειδική πρόταση στα πλαίσια του πλαγίου λόγου. Δυσκολεύθηκαν, επίσης, και στην ανίχνευση της *captatio benevolentiae*, αν και είναι τόσο εμφανής. Φαίνεται ότι οι μαθητές τελικά πολλά από αυτά που διδάσκονται σε προηγούμενες τάξεις δεν είναι σε θέση να τα αφομοιώσουν και να ανακαλέσουν γνώσεις, προκειμένου να επιλύσουν προβλήματα ή να διαμορφώσουν ένα σωστό απαντητικό πλαίσιο. Εις ότι αφορά στη μεταγραφή του κειμένου με τη μέθοδο «κατά κόλα», τα πράγματα κύλησαν ομαλότερα και υπήρξαν σωστές αλλά και αποκλίνουσες προσεγγίσεις. Τις απαντήσεις τους τις φωτοτόπησα και τις μοίρασα σε όλες τις ομάδες, ώστε όλοι να καταστούν κοινωνοί του έργου όλων. Οι συγκεκριμένες απαντήσεις, με κάποια δική μου επιμέλεια, περιέχονται στο σύνολό τους στα τεκμήρια από την εφαρμογή στην τάξη. Με την ολοκλήρωση του δεύτερου Φύλλου Εργασίας εκτιμώ ότι οι μαθητές έχουν κατακτήσει το κείμενο και γλωσσικά και είναι σε θέση να απαντήσουν πειστικά σε ερωτήματα που αφορούν στην κατανόηση του περιεχομένου. Ως προς την αξιολόγηση, λαμβάνοντας υπόψη το

ζωηρό ενδιαφέρον που επέδειξαν οι μαθητές, την ποιότητα και την πληρότητα των απαντήσεών τους, την τήρηση των χρονικών ορίων, το βαθμό λειτουργικότητας των υπερσυνδέσμων και τον αριθμό των περιπτώσεων που κλήθηκα από τις ομάδες για να εξηγήσω το περιεχόμενο των δραστηριοτήτων, θεωρώ ότι το μεγαλύτερο μέρος της στοχοθεσίας επιτεύχθηκε σε ικανοποιητικό βαθμό.

B' Φάση

(Χώρος: Εργαστήριο πληροφορικής Διάρκεια: 2 διδακτικές ώρες)

Ημερομηνία υλοποίησης: Παρασκευή, 21 Νοεμβρίου 2014

Έχοντας εξασφαλίσει ένα συνεχόμενο δώρο, ουσιαστικά αξιοποίησα και τον χρόνο τριών διαλειμμάτων. Είχα ήδη φροντίσει ώστε το τρίτο [Φύλλο Εργασίας](#) να βρίσκεται σε ηλεκτρονική μορφή στην *Επιφάνεια Εργασίας* όλων των υπολογιστών του εργαστηρίου, αλλά και σε έντυπη μορφή σε τόσα αντίγραφα, όσες και οι ομάδες. Ουσιαστικά, πρόκειται για επανάληψη δραστηριοτήτων του προηγούμενου Φύλλου με σημείο αναφοράς στην ενότητα 4. Οι γραμματικοσυντακτικού τύπου δραστηριότητες υλοποιήθηκαν σχετικά εύκολα και σε ελάχιστες περιπτώσεις κλήθηκα προκειμένου να επιλύσω απορίες ή να υποδείξω τρόπους υπέρβασης δυσκολιών. Η πιο χαρακτηριστική δραστηριότητα του Φύλλου αυτού σχετίζεται με τη συστηματική διερεύνηση της λειτουργίας της συνδετικής φράσης «οὐ μὴν ἀλλά». Οι μαθητές δυσκολεύθηκαν αρκετά να μεταφράσουν κάποια αποσπάσματα, ωστόσο, το τελικό τους συμπέρασμα εκτιμώ ότι είναι ικανοποιητικό. Οι τρόποι με τους οποίους αποδόθηκε στη νέα ελληνική το τυπικό αυτό σχήμα είναι αρκετοί και κάποιοι είναι λιγότερο επιτυχημένοι. Ωστόσο, εκτιμώ ότι μυήθηκαν στον επαγωγικό τρόπο σκέψης και διερεύνησης, μέσα από την αξιοποίηση παραδειγμάτων χρήσης της συγκεκριμένης φράσης. Στη συνέχεια, κατανόησαν τη σημαντική λειτουργία της κατάτμησης ενός μακροπεριόδου τμήματος σε μικρότερα για να καταστεί εφικτή η

προσπέλασή του. Οι μαθητές αποτίμησαν ως θετική την αρχική κατάτμηση του κειμένου και τη διαγραμματική του απόδοση με την «κατά κώλα» απεικόνισή του. Παρατήρησαν τη λειτουργία των δοξαστικών ρημάτων στο κείμενο στην αρχή των παραγράφων 3 και 4 και ταύτισαν σχετικά εύκολα την πρώτη περίπτωση (Ηγούμαι καλῶς ὑμᾶς βεβουλεῦσθαι) με την επίκληση στο συναίσθημα και τη δεύτερη (Νομίζω συμφέρειν ὑμῖν τούτους κατάγειν) με την επίκληση στη λογική των αρχόντων της Μυτιλήνης. Το δεύτερο τμήμα του τρίτου Φύλλου Εργασίας από κάποιες ομάδες δεν υλοποιήθηκε εντός του προβλεπόμενου χρόνου και μεταφέρθηκε στο σπίτι. Οι απαντήσεις επιδόθηκαν σε μένα την Τρίτη 25 Νοεμβρίου και ήταν κατά βάση σωστές. Παρατηρήθηκε κάποια δυσκολία στη απόδοση της συλλογιστικής του Ισοκράτη με το τυπικό σχήμα «προκείμενες – συμπέρασμα».

Όλες οι απαντήσεις συγκεντρώθηκαν και μοιράστηκαν σε όλες τις ομάδες φωτοτυπημένες με το τέλος του σχολικού ωραρίου για ανατροφοδότηση και αλληλεπίδραση και περιέχονται στο σύνολό τους στα τεκμήρια από την εφαρμογή στην τάξη με κάποια δική μου επιμέλεια. Με την ολοκλήρωση του τρίτου Φύλλου Εργασίας η εκτίμησή μου είναι ότι οι μαθητές κατέκτησαν γλωσσικά το κείμενο και ότι ήταν σε θέση να αποτιμήσουν την ισχύ της επιχειρηματολογίας του Ισοκράτη, αναλύοντάς τη σε τυπικό συλλογιστικό σχήμα (δηλαδή με προκείμενες προτάσεις και συμπέρασμα).

Γ' Φάση

(Χώρος: Εργαστήριο πληροφορικής Διάρκεια: 2 διδακτικές ώρες)

Ημερομηνία υλοποίησης: Παρασκευή, 28 Νοεμβρίου 2014

Από την Τετάρτη 26 Νοεμβρίου είχα επιδώσει σε κάθε ομάδα το 4ο Φύλλο Εργασίας, ώστε να υπάρχει μια πρόγευση και πιθανή προεργασία στο σπίτι.

Για το τέταρτο [Φύλλο Εργασίας](#) αφιερώθηκε, επίσης, ένα συνεχόμενο διδακτικό δίωρο. Αν και αξιοποιήθηκε και ο χρόνος τριών διαλειμμάτων, ένα μέρος μεταφέρθηκε ως δραστηριότητα για το σπίτι. Το τέταρτο Φύλλο είναι διαφορετικό για κάθε ομάδα και είχε μεριμνήσει να βρίσκεται σε ηλεκτρονική μορφή στην *Επιφάνεια Εργασίας* των υπολογιστών των ομάδων. Αρχικά, ζήτησα από τους μαθητές, αφού το μελετήσουν, να στείλει σε μένα ένα μέλος της ομάδας για να με ενημερώσει για το περιεχόμενο των δραστηριοτήτων και για το πώς σκέφτονται να τις υλοποιήσουν. Με τον τρόπο αυτό βεβαιώθηκα ότι δεν θα υπάρξουν παρανοήσεις και ότι θα εργαστούν με σχέδιο και υπευθυνότητα.

Η [πρώτη ομάδα](#) είχε ως αποστολή να συγκρίνει τη μετάφραση στην οποία η ίδια κατέληξε με άλλες μεταφράσεις και να αξιολογήσει την εγκυρότητα και την πληρότητα του εισαγωγικού σημειώματος που τις συνοδεύει. Η δραστηριότητα αυτή τους εισάγει στη διαδικασία της σύγκρισης όσων οι ίδιοι ανακάλυψαν ως τώρα με εργασίες άλλων που φιλοξενούνται στην Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα. Μυήθηκαν, δηλαδή, οι μαθητές στην αντίστροφη διεργασία. Ως τώρα αξιοποιούσαν τα εισαγωγικά σημειώματα για την κατανόηση του κειμένου, σε αυτήν την περίπτωση όμως, γνωρίζοντας το κείμενο αξιολογούν το εισαγωγικό σημείωμα. Η δραστηριότητα αυτή θεωρήθηκε από τους μαθητές εύκολη και ενδιαφέρουσα. Βέβαια, δυσκολεύθηκαν να εντοπίσουν λάθη στις μεταφράσεις. Η δεύτερη δραστηριότητα είχε να κάνει με την επαγωγική διερεύνηση της χρήσης της περίφρασης «άλλως τε» στα πλαίσια του αρχαίου λόγου. Είχαν ήδη ασχοληθεί με τη φράση «ου μην αλλά», και επομένως δεν βάδιζαν στα τυφλά. Με κάποιες δυσκολίες η σύνθετη και δημιουργική αυτή δραστηριότητα απαντήθηκε ικανοποιητικά από την ομάδα, η οποία θεωρώ ότι εθίστηκε σε επαγωγικής φύσεως πρακτικές.

Η τρίτη δραστηριότητα που αφορούσε στην ανάλυση της επιθετικής μετοχής σε ισοδύναμη πρόταση, υλοποιήθηκε με χαρακτηριστική ευκολία από την ομάδα

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Τέλος, η τέταρτη δραστηριότητα μεταφέρθηκε για ολοκλήρωση στο σπίτι. Οι μαθητές, αφού κατανόησαν το τι ακριβώς έπρεπε να κάνουν, προχώρησαν σε καταμερισμό των εργασιών και ανάλαβαν την ευθύνη τη Δευτέρα να παρουσιάσουν το αποτέλεσμα, πράγμα που τελικά έγινε. Πρόκειται για μια σύνθετη δραστηριότητα που στοχεύει στην ανίχνευση στοιχείων που αναφέρονται στη ζωή και στο ήθος του επιστολογράφου (Ισοκράτης). Οι απαντήσεις της ομάδας που περιέχονται στα τεκμήρια, κρίνονται αξιόλογες και συνηγορούν υπέρ της άποψης ότι πολλοί από τους στόχους, όπως αυτοί αναφέρονται στη σχετική ενότητα του παρόντος σεναρίου, επιτεύχθηκαν σε ικανοποιητικό βαθμό. Η συγκεκριμένη ομάδα χρειάστηκε ελάχιστα τη βοήθειά μου και εργάστηκε αθόρυβα και αποτελεσματικά.

Η δεύτερη ομάδα εργάστηκε με ιδιαίτερο ζήλο και χαρακτήρισε τις δραστηριότητες ενδιαφέρουσες, αφού ο συσχετισμός με το μάθημα Φιλοσοφικός Λόγος, δηλαδή το «γνωστό», έκανε το συγκεκριμένο κείμενο να «διαλεχθεί» με άλλα κείμενα της αρχαίας γραμματείας. Με κάποια δική μου βοήθεια, οι μαθητές εντόπισαν τις ομοιότητες αλλά και τις διαφορές και, στη συνέχεια, εστίασαν την προσοχή τους στο θέμα της βαθιάς εκτίμησης και του σεβασμού του μαθητή για τον δάσκαλο που είναι διαχρονικό και αποτελεί το αντικείμενο της επόμενης δραστηριότητας. Έπρεπε να απαντήσουν αν πρόκειται για κάτι που έχει νομοτελειακό χαρακτήρα ή αν αυτή είναι απότοκος ορισμένων προϋποθέσεων. Πρόκειται για δραστηριότητα καλλιέργειας προβληματισμού που αξιοποιεί και βιωματικές εμπειρίες. Το τελικό προϊόν ήταν προσχεδιασμένος προφορικός λόγος για την ολομέλεια και έπρεπε να κατασκευαστεί ο άξονας της εισήγησης με τη μορφή σημειώσεων, κάτι που έγινε. Για την τελευταία δραστηριότητα ο συντάκτης του σεναρίου αναφέρει: «Η μουσική τέχνη, που διαπερνά στο σύνολό της την επιστολή, αποτελεί το επίκεντρο των επόμενων δύο δραστηριοτήτων που αξιοποιούν το διαδίκτυο και το λογισμικό παρουσίασης. Η ομάδα συγκεντρώνει στοιχεία για την

εισήγησή της στην ολομέλεια. Σκιαγραφείται το πορτραίτο σπουδαίων προσωπικοτήτων της αρχαίας Λέσβου, που σχετίζονται άμεσα ή έμμεσα με τη μουσική τέχνη, παρουσιάζονται πληροφορίες για την αρχαία μουσική και τα κυριότερα μουσικά όργανα και, στη συνέχεια, επιχειρείται ένα είδος σύγκρισης της θέσης που κατέχει η μουσική στη σύγχρονη ελληνική πραγματικότητα σε σχέση με τα αρχαία εκπαιδευτικά συστήματα. Η δραστηριότητα είναι σύνθετη και απαιτεί καλή οργάνωση και καταμερισμό στα πλαίσια της ομάδας». Τελικά, δημιουργήθηκαν δύο αξιόλογα αρχεία παρουσιάσεων που αποδίδουν σε ικανοποιητικό βαθμό το πνεύμα αλλά και το ουσιαστικό περιεχόμενο της δραστηριότητας. Στη συγκεκριμένη ομάδα υπήρχε μία μαθήτρια με καλή γνώση αρχαίων παρουσιάσεων και αυτό φάνηκε στο τελικό αποτέλεσμα. Όλες οι απαντήσεις της ομάδας που έδειξε στοιχεία φιλοπονίας και συνεργατικότητας περιέχονται στα τεκμήρια από την εφαρμογή.

Η τρίτη ομάδα στο συγκεκριμένο Φύλλο Εργασίας με εξέπληξε θετικά, αφού απάντησε εύστοχα σε όλες τις απαντήσεις σε ένα αρχείο Word το οποίο περιέχεται στα τεκμήρια. Η ομάδα είχε ως άξονα δραστηριοποίησης τη διερεύνηση του κειμενικού είδους της επιστολής. Αρχικά, αποτίμησαν τη σπουδαιότητα της συγκεκριμένης επιστολής και τη λογοτεχνική της αξία, μέσα από ένα μικρό κείμενο επιχειρηματολογίας. Στη συνέχεια, διερεύνησαν τρεις περιπτώσεις επιστολών, δύο από την ιστορία (επιστολή του Νικία, και Πανσανία,) και μία από τη δραματική ποίηση («Ιφιγένεια εν Ταύροις»,) και συνέταξαν ένα απαντητικό άξονα, για να ενημερώσουν προφορικά τους συμμαθητές τους στη φάση της ολομέλειας. Τους είχα μοιράσει (ακολουθώντας τις οδηγίες του συντάκτη) και σε έντυπη μορφή φωτοτυπημένο το λήμμα «επιστολογραφία» της εγκυκλοπαίδειας «Νέα δομή», εκδόσεις «Δομή» 1996, τόμος 12 σελίδα 112 για μελέτη και παρουσίαση στην ολομέλεια. Με σχετική ευκολία η ομάδα υλοποίησε και την τελευταία δραστηριότητα που εξετάζει την επιστολή στις μέρες μας και αποσκοπεί στη διαπίστωση της

πολλαπλότητας της χρήσης της σε διάφορα πεδία της καθημερινότητας, με κυρίαρχο αυτό της ηλεκτρονικής επιστολογραφίας (“email”). Η άσκηση στη διάκριση των ειδών της σύγχρονης επιστολογραφίας, στη συγγραφή λεξικογραφικού λήμματος και στη συγγραφή μικρού κειμένου επιχειρηματολογίας, αν και τους δυσκόλεψε κάπως, απαντήθηκε και σύντομα και ικανοποιητικά.

Η τέταρτη ομάδα ασχολήθηκε με τις πιο ενδιαφέρουσες δραστηριότητες. Διερεύνησε τη σχέση παρελθόντος- παρόντος μέσα από προεκτάσεις και αναγωγές στο παρόν. Συζητήθηκε η περίφημη «διαμεσολάβηση», γνωστή στις μέρες μας ως (πολιτικό) «μέσον», που εκδηλώνεται ως κατάχρηση εξουσίας ή ως άσκηση επιρροής, το περίφημο «λάδωμα», η γνωστή σε όλους «μίζα». Τεκμηριωμένα υποστηρίχθηκε η άποψη ότι η επιστολική παρέμβαση του Ισοκράτη δε συνιστά πράξη που περιέχει δόλο ή αξιοποίηση του «μέσου». Αξιολογή ήταν και η απάντηση που έδωσαν οι μαθητές για την ευκολία με την οποία τα κράτη χορηγούν πιστοποιητικά ιθαγένειας σε πρόσωπα που διαπρέπουν σε κάποιο τομέα, ενώ στηλίτευσαν τον Γάλλο ηθοποιό Ντεπαρντιέ που απαρνήθηκε τη γαλλική υπηκοότητα διαμαρτυρόμενος για τη βαριά φορολογία και απέκτησε τη ρωσική. Η τελευταία δραστηριότητα της ομάδας αναφέρονταν στον θεσμό της εξορίας στην αρχαιότητα και στις μέρες μας. Ακολουθεί ένα απόσπασμα από την απάντηση των μαθητών: «Σήμερα δεν ξέρουμε αν έχει νόημα η εξορία. Αν έχεις λεφτά, ζεις άνετα οπουδήποτε. Εξάλλου, πολλοί από αυτούς που έχουν κάνει αδικήματα ή έχουν κλέψει εξορίζονται μόνοι τους μαζί με τα κλεμμένα. Με τα σύγχρονα οπτικοακουστικά μέσα, μπορεί κάποιος να βρίσκεται σε καθημερινή επαφή με τους δικούς του ανθρώπους, οπότε δεν έχει νόημα ως ποινή, για αυτό και έπαψε να ακούγεται». Όλες οι απαντήσεις της συγκεκριμένης ομάδας είναι συγκεντρωμένες σε αρχείο Word που περιέχεται στα τεκμήρια από την εφαρμογή.

Κοινή δραστηριότητα.

Η τελευταία δραστηριότητα, κοινή για όλες τις ομάδες είχε ανασυνθετικό χαρακτήρα. Οι μαθητές επανέρχονται στο κείμενο μέσα από δύο απλές δραστηριότητες. Έπρεπε να υποδυθούν κάποιον άρχοντα Μυτιληναίο (δραστηριότητα ενσυναίσθησης) και να προβάλλουν ένα επιχείρημα αποδοχής και ένα επιχείρημα απόρριψης του αιτήματος του Ισοκράτη. Αν και σύντομα τα επιχειρήματα όλων των ομάδων, είναι αξιόλογα και αξίζει να τα δει κανείς συγκεντρωμένα σε ένα αρχείο στα τεκμήρια. Ενδεικτικά παρατίθεται ένα επιχείρημα αποδοχής και ένα απόρριψης του αιτήματος του Ισοκράτη από κάποια ομάδα: «1. Προτείνω ανεπιφύλακτα την ικανοποίηση του αιτήματος του Ισοκράτη, γιατί τελευταία έχουμε ξεμείνει από μουσικούς στην πατρίδα μας και θα μπορούσαμε να του αναθέσουμε να κάνει και συναυλίες για τη συμφιλίωση του λαού μας. Τα αδικήματα για τα οποία κατηγορείται έχουν παραγραφεί. 2. Τάσσομαι υπέρ της απόρριψης του αιτήματος του Ισοκράτη, γιατί δε νομίζω πως πέρασε αρκετός καιρός, ώστε ο Αγήνορας να νιώσει την τιμωρία και να συνετιστεί. Ούτε δυο χρόνια δεν πέρασαν. Νωρίς είναι ακόμη. Δεν πείστηκα ότι οι προθέσεις του είναι καλές και ότι έχει μετανιώσει». Την τελευταία αυτή δραστηριότητα την ολοκλήρωσαν στο σπίτι και την απέστειλαν σε μένα μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου.

Δ' Φάση

(Χώρος: αίθουσα διδασκαλίας Διάρκεια: 1 διδακτική ώρα)

Ημερομηνία υλοποίησης: Πέμπτη, 4 Δεκεμβρίου 2014

Σύγκληση ολομέλειας.

Με την ολοκλήρωση του τέταρτου Φύλλου Εργασίας μου ζητήθηκε από τους μαθητές η ολομέλεια να συγκληθεί μετά από 15 μέρες, καθώς στο διάστημα 6 με 12 Δεκεμβρίου θα απουσίαζαν σε εκδρομή στο εξωτερικό. Αποφάσισα ότι δεν έπρεπε να γίνει αυτό, γιατί θα τραβούσε σε πολύ μακρύς η ολοκλήρωση του σεναρίου και όρισα

ως ημερομηνία ολομέλειας την Τετάρτη 4 Δεκεμβρίου στην αίθουσα διδασκαλίας με τη βοήθεια φορητού υπολογιστή και βιντεοπροβολέα.. Ανέθεσα σε κάθε ομάδα να ετοιμάσει μία σύντομη εισήγηση σχετικά με το περιεχόμενο των δραστηριοτήτων και να παρουσιάσει αναλυτικά μία από αυτές και την τελευταία κοινή δραστηριότητα, ώστε να μην τραβήξει σε μακρός η διαδικασία.

Οι ομάδες παρουσίασαν τις εξής εργασίες στην ολομέλεια:

1^η ομάδα → PowerPoint (για τη φράση άλλως τε).

2^η ομάδα → PowerPoint (για τη γέννηση και την ιστορία της μουσικής).

3^η ομάδα → Προφορική εισήγηση για τις τρεις επιστολές της αρχαίας γραμματείας.

4^η ομάδα → Προφορική εισήγηση για την χορήγηση ιθαγένειας σε επωνύμους.

Η διαδικασία κύλησε ομαλά και υποβλήθηκαν και κάποιες ερωτήσεις που απαντήθηκαν άλλες ικανοποιητικά και άλλες ελλιπώς. Η παρουσίαση διήρκεσε περίπου 35 λεπτά. Στη συνέχεια, προκάλεσα συζήτηση για την αξιολόγηση του σεναρίου. Οι περισσότεροι μαθητές θεώρησαν ότι μέσω του σεναρίου ήρθαν σε επαφή με αποτελεσματικότερες μορφές προσέγγισης ενός αρχαίου κειμένου και δήλωσαν την ικανοποίησή τους, επισημαίνοντας ότι θα μπορούσαν να εργαστούν αποτελεσματικότερα, εάν το πλαίσιο των εξετάσεων ήταν διαφορετικό. Κλείνοντας το σενάριο, τους ευχαρίστησα για τη συμμετοχή τους και τους ενημέρωσα ότι το υλικό που παράχθηκε θα υποστεί κάποιες διορθώσεις από εμένα και στη συνέχεια θα καταστεί προσβάσιμο σε όλους.

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Σελίδα 30 από 64

1. Αξιοποιώντας τη διαδικτυακή εγκυκλοπαίδεια Wikipedia, ή άλλες πηγές του διαδικτύου, να δημιουργήσετε ένα πολύ σύντομο βιογραφικό για τα πέντε πρόσωπα τα οποία αναφέρονται στο κείμενο σε αρχείο παρουσίασης, αφιερώνοντας μία διαφάνεια σε κάθε πρόσωπο.
2. Ο χρόνος συγγραφής της συγκεκριμένης επιστολής δεν είναι γνωστός. Αξιοποιώντας πληροφορίες από αυτά που διαβάσατε, να προβείτε τεκμηριωμένα σε μια κατ' εκτίμηση (με άνοιγμα 20-30 χρόνων) χρονολόγηση της επιστολής. Πιο συγκεκριμένα, να δημιουργήσετε δύο χρονικά όρια, ένα μετά το οποίο (terminus post quem) και ένα πριν από το οποίο (terminus ante quem) γράφθηκε η επιστολή. Μπορείτε τα όρια αυτά να τα τοποθετήσετε και πάνω σε μια [χρονογραμμή](#).
3. Να σχολιάσετε τον παρακάτω υποθετικό διάλογο και να τοποθετηθείτε ως ομάδα πάνω στο ζήτημα που αναδεικνύεται μέσω του διαλόγου:
-Ταχυδρόμος: Καλημέρα κύριε! Ψάχνω να βρω το γραμματέα των αρχόντων της Μυτιλήνης για να του επιδώσω ιδιοχείρως μια επιστολή που φέρω από την Αθήνα για να την αναγνώσει στους άρχοντες!
-Μυτιληναίος: Ο γραμματέας λέγεται Πολυχάρης και θα τον συναντήσεις σε εκείνο το κτήριο με τους ωραίους κίονες. Είναι το μέγαρο στο οποίο συνεδριάζουν οι άρχοντές μας.
Μετά από λίγο στην είσοδο του κτηρίου
-Ταχυδρόμος: Καλημέρα, είσαι ο Πολυχάρης, ο γραμματέας των αρχόντων;
-Πολυχάρης: Ναι, εσύ ποιος είσαι και για ποιο λόγο ήρθες ξένη;
-Ταχυδρόμος: Το όνομά μου είναι Ευρυσθένης και είμαι από την Αθήνα. Φέρνω μια επιστολή για τους άρχοντές σας. Είναι ιδιωτική επιστολή, σταλμένη από τον Ισοκράτη.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
ΕΠΕΝΔΥΣΗ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΗΣ ΓΝΩΣΗΣ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

-Πολυχάρης: Βρίσκεσαι στο σωστό μέρος. Εγώ παραλαμβάνω την αλληλογραφία και εγώ τη διαβάζω στους άρχοντες. Να δω αν η επιστολή δεν έχει παραβιαστεί και είναι σφραγισμένη για να υπογράψεις εδώ στο πρωτόκολλό μας. Ο Ισοκράτης που λες είναι ο γνωστός δάσκαλος της ρητορικής, ή κάποιος άλλος;

-Ταχυδρόμος: Βλέπω είναι γνωστός στα μέρη σας! Ναι ο γνωστός ρήτορας. Για την επιστολή μη με ρωτήσεις περισσότερα, γιατί δεν ξέρω. Άλλωστε η περιέργεια στο επάγγελμά μας δεν κάνει καλό.

-Πολυχάρης: Δεν ξέρω αν είναι ευρύτερα γνωστός, εγώ όμως τον γνωρίζω εξ επαγγέλματος, ως άνθρωπος των γραμμάτων. Θα διαβάσω την επιστολή το απόγευμα στους άρχοντες. Υπάρχει μια προγραμματισμένη συνεδρίαση του Εθνικού συμβουλίου, καθώς τα θέματα που τρέχουν είναι πολλά. Αλλά, Ευρυσθένη, να σε κεράσω πρώτα κάτι και να φροντίσω για τη διαμονή σου.

-Ταχυδρόμος: Ευχαριστώ πολύ. Πράγματι, έχω μεγάλη ανάγκη για ξεκούραση.

Φύλλο Εργασίας 2^ο [1^η ενότητα του κειμένου] </p>
</div>
<div data-bbox="125 254 734 313" data-label="Text">
<p>Ανάγνωση μετάφρασης από μαθητή/ μαθήτρια των ενοτήτων 1 και 2 της επιστολής. </p>
<p>Ανάγνωση του κειμένου των ενοτήτων 3 και 4 από τον διδάσκοντα και από ένα </p>
<p>μαθητή/τρια.</p>
</div>
<div data-bbox="125 317 340 334" data-label="Section-Header">
<h3>Εισαγωγική δραστηριότητα</h3>
</div>
<div data-bbox="125 338 734 376" data-label="Text">
<p>Να αποκωδικοποιήσετε τους χρωματισμούς στην παρακάτω εικόνα του κειμένου </p>
<p>δίνοντας μία προκαταρκτική εικόνα της μορφής του.</p>
</div>
<div data-bbox="166 381 735 535" data-label="Text">
<p>Ἦγοῦμαι δὲ καλῶς ὑμᾶς βεβουλευσθαι καὶ διαλλαττομένους τοῖς </p>
<p>πολίταις τοῖς ὑμετέροισι καὶ πειρωμένους τοὺς μὲν φεύγοντας ὀλίγους </p>
<p>ποιεῖν, τοὺς δὲ συμπολιτευομένους πολλοὺς, καὶ μιμουμένους τὰ περὶ τὴν </p>
<p>στάσιν τὴν πόλιν τὴν ἡμετέραν. Μάλιστα δ' ἂν τις ὑμᾶς ἐπαινέσειεν ὅτι </p>
<p>τοῖς κατιούσιν ἀποδίδετε τὴν οὐσίαν· ἐπιδείκνυσθε γὰρ καὶ ποιεῖτε πᾶσιν </p>
<p>φανερὸν ὡς οὐ τῶν κτημάτων ἐπιθυμήσαντες τῶν ἀλλοτρίων, ἀλλ' ὑπὲρ </p>
<p>τῆς πόλεως δέισαντες ἐποιήσασθε τὴν ἐκβολὴν αὐτῶν.</p>
</div>
<div data-bbox="166 541 734 581" data-label="Text">
<p>Οὐ μὴν ἀλλ' εἰ καὶ μηδὲν ὑμῖν ἔδοξεν τούτων μηδὲ προσεδέχεσθε μηδένα </p>
<p>τῶν φυγάδων, τούτους γε νομίζω συμφέρειν ὑμῖν κατάγειν.</p>
</div>
<div data-bbox="166 587 735 763" data-label="Text">
<p>Αἰσχρὸν γὰρ τὴν μὲν πόλιν ὑμῶν ὑπὸ πάντων ὁμολογεῖσθαι </p>
<p>μουσικωτάτην εἶναι καὶ τοὺς ὀνομαστοτάτους ἐν αὐτῇ παρ' ὑμῖν τυγχάνειν </p>
<p>γεγονότας, τὸν δὲ προέχοντα τῶν νῦν ὄντων περὶ τὴν ἱστορίαν τῆς </p>
<p>παιδείας ταύτης φεύγειν ἐκ τῆς τοιαύτης πόλεως, καὶ τοὺς μὲν ἄλλους </p>
<p>Ἕλληνας τοὺς διαφέροντας περὶ τι τῶν καλῶν ἐπιτηδευμάτων, κἂν μηδὲν </p>
<p>προσῆκωσιν, ποιεῖσθαι πολίτας, ὑμᾶς δὲ τοὺς εὐδοκιμοῦντάς τε παρὰ </p>
<p>τοῖς ἄλλοις καὶ μετασχόντας τῆς αὐτῆς φύσεως περιορᾶν παρ' ἐτέροις </p>
<p>μετοικοῦντας.</p>
</div>
<div data-bbox="46 816 323 855" data-label="Page-Footer">
<p>ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ </p>
<p>Υπουργεῖο Παιδείας & Θρησκευμάτων, Πολιτισμοῦ </p>
<p>& Αθλητισμοῦ</p>
</div>
<div data-bbox="472 816 792 841" data-label="Page-Footer">
<p>MIS: 296579 – Π.3.2.5: Πιλοτική ἐφαρμογὴ σεναρίων </p>
<p>Γ' Λυκείου «Οὐ μὴν ἀλλά»</p>
</div>
<div data-bbox="690 842 792 854" data-label="Page-Footer">
<p>Σελίδα 33 ἀπὸ 64</p>
</div>

Με κόκκινο χρώμα (10) εμφανίζονται	
Με μπλε χρώμα (10) εμφανίζονται	
Με πράσινο χρώμα (14) εμφανίζονται	

Πρώτη εκτίμηση σχετικά με τη μορφή.

Κείμενο με υπερδεσμούς.

Ἦγοῦμαι δὲ καλῶς ὑμᾶς βεβουλευθῆναι καὶ διαλλαττομένους τοῖς πολίταις τοῖς ὑμετέροις καὶ πειρωμένους τοὺς μὲν φεύγοντας ὀλίγους ποιεῖν, τοὺς δὲ συμπολιτευομένους πολλοὺς, καὶ μιμουμένους τὰ περὶ τὴν στάσιν τὴν πόλιν τὴν ἡμετέραν.

Μάλιστα δ' ἂν τις ὑμᾶς ἐπαινέσειεν ὅτι τοῖς κατιοῦσιν ἀποδίδετε τὴν οὐσίαν. ἐπιδείκνυσθε γὰρ καὶ ποιεῖτε πᾶσιν φανερόν ὥς οὐ τῶν κτημάτων ἐπιθυμήσαντες τῶν ἀλλοτριῶν, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς πόλεως δεῖσαντες ἐποιήσασθε τὴν ἐκβολὴν αὐτῶν.

Οὐ μὴν ἀλλ' εἰ καὶ μηδὲν ὑμῖν ἔδοξεν τούτων μηδὲ προσεδέχεσθε μηδὲνα τῶν φυγάδων, τούτους γε νομίζω συμφέρειν ὑμῖν κατάγειν.

Αἰσχρὸν γὰρ τὴν μὲν πόλιν ὑμῶν ὑπὸ πάντων ὁμολογεῖσθαι μουσικωτάτην εἶναι καὶ τοὺς ὀνομαστοτάτους ἐν αὐτῇ παρ' ὑμῖν τυγχάνειν γεγονότας, τὸν δὲ προέχοντα τῶν νῦν ὄντων περὶ τὴν ἱστορίαν τῆς παιδείας ταύτης φεύγειν ἐκ τῆς τοιαύτης πόλεως, καὶ τοὺς μὲν ἄλλους Ἕλληνας τοὺς διαφέροντας περὶ τι τῶν καλῶν ἐπιτηδευμάτων, κἂν μηδὲν προσῆκωσιν, ποιεῖσθαι πολίτας, ὑμᾶς δὲ τοὺς εὐδοκιμοῦντάς τε παρὰ τοῖς ἄλλοις καὶ μετασχόντας τῆς αὐτῆς φύσεως περιορᾶν παρ' ἐτέροις μετοικοῦντας.

Δραστηριότητες

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

1. Ορισμένες λέξεις του αρχαίου κειμένου, οι οποίες εκτιμάται ότι ενδεχομένως να σας είναι άγνωστες, έχουν μετατραπεί σε υπερσυνδέσμους που παραπέμπουν στην *Επιτομή του Μεγάλου Λεξικού της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας* των H. Liddell & R. Scott, εκδόσεις Πελεκάνος 2007, στο δικτυακό τόπο των [Ψηφίδων για την ελληνική γλώσσα](#). Ακολουθώντας τους υπερσυνδέσμους, θα διαπιστώσετε ότι σε κάθε λέξη αντιστοιχούν περισσότερες από μια σημασίες. Η αποστολή σας είναι, αφού λάβετε υπόψη τα συμφραζόμενα και το περικειμενικό πλαίσιο, να δημιουργήσετε ένα ενδεικτικό λεξιλόγιο που θα συνοδεύει το κείμενο. Σε κάθε λέξη, απομονώνοντας τις υπόλοιπες, να αντιστοιχεί μόνο μια σημασία, αυτή δηλαδή με την οποία εμφανίζεται στο συγκεκριμένο κείμενο. Μπορείτε επίσης να συνοδεύετε την αρχαία λέξη με πληροφορίες σχετικές με το συγκεκριμένο είδος σύνταξης ή το συγκεκριμένο είδος περίφρασης π.χ.

κατ-άγω τινά = επαναφέρω κάποιον από την εξορία, επαναφέρω, ανακαλώ, γενικά αποκαθιστώ.

καλῶς βουλευόμαι = παίρνω σωστές αποφάσεις.

Μπορείτε, επίσης, να εμπλουτίσετε το λεξιλόγιο και με άλλες λέξεις που εσείς θεωρείτε αναγκαίο σύμφωνα με τα δικά σας κριτήρια.

Στη συνέχεια, κοινοποιήστε το λεξιλόγιό σας και στις άλλες ομάδες και υπερασπιστείτε με προφορική επιχειρηματολογία την άποψή σας, εφόσον είναι διαφορετική από την άποψη των άλλων ομάδων.

2. *Ἡγοῦμαι δὲ καλῶς ὑμᾶς βεβουλευῆσθαι;*

Με βάση το επικοινωνιακό πλαίσιο που σας είναι πλέον γνωστό, να αποδώσετε συγκεκριμένη ταυτότητα στο υποκείμενο του ρήματος ἡγοῦμαι και στην προσωπική αντωνυμία ὑμᾶς.

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

(ἐγώ) ἡγοῦμαι	
ὕμᾱς	

3. ἡγοῦμαι δὲ καλῶς ὕμᾱς βεβουλεῦσθαι καὶ διαλλαττομένους τοῖς πολίταις τοῖς ὑμετέροισι, καὶ πειρωμένους τοὺς μὲν φεύγοντας ὀλίγους ποιεῖν, τοὺς δὲ συμπολιτευομένους πολλούς, καὶ μιμουμένους τὰ περὶ τὴν στάσιν τὴν πόλιν τὴν ἡμετέραν.

A) Να τονίσετε με έντονους χαρακτήρες τους τύπους που θα μεταβληθούν, εάν αφαιρεθεί το ρήμα ἡγοῦμαι.

Αναμένεται:

ἡγοῦμαι δὲ καλῶς ὕμᾱς βεβουλεῦσθαι καὶ διαλλαττομένους τοῖς πολίταις τοῖς ὑμετέροισι, καὶ πειρωμένους τοὺς μὲν φεύγοντας ὀλίγους ποιεῖν, τοὺς δὲ συμπολιτευομένους πολλούς, καὶ μιμουμένους τὰ περὶ τὴν στάσιν τὴν πόλιν τὴν ἡμετέραν.

Στη συνέχεια, και αφού συζητήσετε μεταξύ σας και συμφωνήσετε για τον λόγο που δεν θα μεταβληθούν οι έναρθρες μετοχές

B) Να αναβαθμίσετε σε ρήμα το ειδικό απαρέμφατο της πρότασης και να ξαναγράψετε το κείμενο επιφέροντας τις αναγκαίες αλλαγές στους τύπους που υπογραμμίσατε στην προηγούμενη δραστηριότητα.

Αναμένεται:

ὕμεις βεβούλευσθε καὶ διαλλαττομένοι καὶ πειρώμενοι καὶ μιμούμενοι
Στη συνέχεια,

Γ) Να αναβαθμίσετε τις τρεις μετοχές που συνδέονται με το καί σε ρήματα, στον χρόνο που βρίσκονται και να μεταφράσετε το τμήμα.

Αναμένεται: ὕμεις διαλλάττεσθε .. ὕμεις πειράσθε ... ὕμεις μιμείσθε ...

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Δ) Να αξιολογήσετε τις τρεις αυτές ενέργειες και να εξηγήσετε κατά πόσο εξηγούν ικανοποιητικά το : **ήγούμαι δὲ καλῶς ὑμᾶς βεβουλεῦσθαι.**

Ε) Να παρατηρήσετε τη χρήση του **καί** στη συγκεκριμένη περίοδο και να εντοπίσετε τη λειτουργία του σχήματος της αντίθεσης. Στα πλαίσια αυτής της δραστηριότητας να αξιοποιήσετε το αρχείο του παρακάτω [συνδέσμου](#) ακολουθώντας τις οδηγίες που υπάρχουν σε αυτό. Να αποθηκεύσετε το συγκεκριμένο αρχείο και να το ενσωματώσετε στα υπόλοιπα αρχεία της ομάδας σας.

Αναμένεται διάταξη περίπου σαν την παρακάτω:

ήγούμαι δὲ καλῶς ὑμᾶς βεβουλεῦσθαι

καὶ διαλλαττομένους τοῖς πολίταις τοῖς ὑμετέροις,

καὶ πειρωμένους τοὺς μὲν φεύγοντας ὀλίγους ποιεῖν,

τοὺς δὲ συμπολιτευομένους πολλούς,

καὶ μιμουμένους τὰ περὶ τὴν στάσιν τὴν πόλιν τὴν ἡμετέραν

ΣΤ) διαλλαττομένους, πειρωμένους, μιμουμένους. Είναι γνωστό ότι μια μετοχή από συντακτική άποψη, μπορεί να είναι επιθετική, κατηγορηματική ή επιρρηματική (χρονική, αιτιολογική, τελική, υποθετική, εναντιωματική και τροπική). Να αποκλείσετε τις μισές περιπτώσεις, εξηγώντας το σκεπτικό σας και, στη συνέχεια, για τις άλλες μισές να κάνετε μια μεταφραστική απόπειρα, ώστε να προβείτε στη βέλτιστη επιλογή, συμπληρώνοντας τον παρακάτω πίνακα.

Είδη μετοχής που απορρίπτονται:

--	--	--	--

α) Μετάφραση των μετοχών σαν.. ...

Νομίζω ότι εσείς έχετε πάρει άριστες αποφάσεις

β) Μετάφραση των μετοχών σαν.. ...

Νομίζω ότι εσείς έχετε πάρει άριστες αποφάσεις

γ) Μετάφραση των μετοχών σαν.. ...

Νομίζω ότι εσείς έχετε πάρει άριστες αποφάσεις

δ) Μετάφραση των μετοχών σαν.. ...

Νομίζω ότι εσείς έχετε πάρει άριστες αποφάσεις

Συζητήστε τώρα στην ομάδα σας και αποφασίστε από κοινού πώς θα χαρακτηρίσετε από συντακτική άποψη τις συγκεκριμένες μετοχές και γράψτε τη συνολική μετάφραση της πρώτης περιόδου.

Z)

Να ξαναγράψετε το προηγούμενο κείμενο κάνοντας τις αναγκαίες προσαρμογές, για την περίπτωση που ο άρχοντας ήταν ένας

Αναμένεται

σε καὶ διαλλαττόμενον τοῖς πολίταις τοῖς σοῖς καὶ πειρώμενον, καὶ μιμούμενον

4. μάλιστα δ' ἂν τις ὑμᾶς ἐπαινέσειεν ὅτι τοῖς κατιούσιν ἀποδίδοτε τὴν οὐσίαν: ἐπιδείκνυσθε γὰρ καὶ ποιεῖτε πᾶσι φανερόν ὥς οὐ τῶν κτημάτων ἐπιθυμήσαντες τῶν ἀλλοτρίων, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς πόλεως δείσαντες ἐποιήσασθε τὴν ἐκβολὴν αὐτῶν.

A) Αξιοποιώντας το αρχείο του παρακάτω [συνδέσμου](#) και ακολουθώντας τις οδηγίες που υπάρχουν σε αυτό, να μεταγράφετε το κείμενο εφαρμόζοντας την μέθοδο «κατά κώλα». Να αποθηκεύσετε το συγκεκριμένο αρχείο και να το ενσωματώσετε στα υπόλοιπα αρχεία της ομάδας σας.

Ενδεικτική αναμενόμενη απάντηση

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
ΕΠΕΝΔΥΣΗ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΗΣ ΓΝΩΣΗΣ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Μάλιστα δ' ἄν ἐπαινέσειεν τις ὑμᾶς
ὅτι ἀποδίδετε τοῖς κατιούσιν τὴν οὐσίαν
ἐπιδείκνυσθε γὰρ
καὶ ποιεῖτε φανερόν πᾶσιν
ὥς ἐποιήσασθε τὴν ἐκβολὴν αὐτῶν.
οὐ ἐπιθυμήσαντες τῶν κτημάτων τῶν ἀλλοτρίων,
ἀλλ' δείσαντες ὑπὲρ τῆς πόλεως

Β) Γράψτε ως ομάδα και κοινοποιήστε στις άλλες ομάδες τη μετάφραση του κειμένου σύμφωνα με τη διάταξη «κατά κώλα» στην οποία καταλήξατε προηγουμένως.

Γ) Να εντοπίσετε την ιδιαίτερη διαρθρωτική λειτουργία των λέξεων **ὅτι**, **γὰρ**, **οὐ**, **ἀλλά** στο συγκεκριμένο απόσπασμα και να συμπληρώσετε τον παρακάτω πίνακα:

Πιθανή ενέργεια	
Αιτιολόγηση	
Τεκμηρίωση αιτιολόγησης αρνητικά	
Τεκμηρίωση αιτιολόγησης θετικά	

Δ) Μελετώντας τα παρακάτω αποσπάσματα να επισημάνετε τις νοηματικές ομοιότητες με το περιεχόμενο του συγκεκριμένου τμήματος.

α) Ἀκούω δὲ Κλέομιν τὸν ἐν Μηθύμνῃ ταύτην ἔχοντα τὴν δυναστείαν περὶ τε τὰς ἄλλας πράξεις καλὸν καγαθὸν εἶναι καὶ φρόνιμον, καὶ τοσοῦτον ἀπέχειν τοῦ τῶν πολιτῶν τινας ἀποκτείνειν ἢ φυγαδεύειν ἢ δημεύειν τὰς οὐσίας ἢ ποιεῖν ἄλλο τι κακὸν ὥστε πολλὴν μὲν ἀσφάλειαν παρέχειν τοῖς συμπολιτευομένοις, κατάγειν δὲ τοὺς φεύγοντας, ἀποδιδόναί δὲ τοῖς μὲν κατιούσιν τὰς κτήσεις, ἐξ ὧν ἐξέπεσον, τοῖς δὲ πριαμένοις τὰς τιμὰς τὰς ἐκάστοις γιγνομένας

Ισοκράτη, «Πρὸς Τιμόθεον» 8-9

[Πληροφορούμαι ἐπίσης ὅτι καὶ ὁ Κλέομις που κατέχει αὐτὴ τὴν ἐξουσία στὴ Μήθυμνα (τῆς Λέσβου) εἶναι σὲ ὅλες τοῦ τις δράσεις τοῦ ευγενῆς, σοφὸς καὶ συνετός κι ὅτι ἀπέχει τόσο πολὺ ἀπὸ τοῦ να θανατώνει κάποιους ἀπὸ τοὺς πολίτες ἢ να τοὺς ἐξορίζει ἢ να δημεύει τὶς περιουσίες τοὺς ἢ να κάνει κάτι ἄλλο κακὸ, ὥστε να παρέχει ἀσφάλεια στοὺς συμπολίτες τοῦ, να ἀποκαθιστᾷ τοὺς ἐξόριστους, ἐπιστρέφοντας τὶς χαμένες τοὺς περιουσίες καὶ σὲ κάθε περίπτωση να ἀποζημιώνει ὅσους τα εἶχαν ἀγοράζει με τὸ ἀντίστοιχο τίμημα.]
Μετάφραση: Στάθης Παπακωνσταντίνου

β) Πότερα γὰρ τὰ πρὸς τοὺς πολίτας αὐτοῖς ἔχει καλῶς, ὧν τοὺς μὲν ἀποκτείναντες, τοὺς δ' ἐκ τῆς πόλεως ἐκβαλόντες διηρηπάκασιν τὰς οὐσίας, ἢ τὰ πρὸς τοὺς ἄλλους Βοιωτοὺς, ὧν οὐκ ἄρχειν μόνον ἀδίκως ἐπιχειροῦσιν, ἀλλὰ τῶν μὲν τὰ τείχη κατεσκάφασιν, τῶν δὲ καὶ τὴν χώραν ἀπεστερήκασιν;

Ισοκράτη, «Πλαταῖκός» 35

[Τελικά, τι ἀπὸ δυο εἶναι σωστό, αὐτὸ που ἔκαναν στοὺς συμπολίτες τοὺς, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἄλλους τοὺς σκότωσαν κι ἄλλους τοὺς ἐδιώξαν κι ἔπεσαν σαν ἀρπακτικά στις περιουσίες τοὺς ἢ αὐτὸ που ἔκαναν στοὺς Βοιωτοὺς, στοὺς

οποιούς όχι μόνο προσπαθούν να επιβάλουν την άδικη κυριαρχία τους, αλλά σε κάποιους από αυτούς τα τείχη ισοπέδωσαν κι κάποιους τους στέρησαν την πατρίδα τους;] Μετάφραση: Στάθης Παπακωνσταντίνου

γ) Κείμενο που διδαχθήκατε στην Α΄ Λυκείου και αναφέρεται στη συμπεριφορά των Τριάκοντα Τυράννων. Ξενοφώντα, «Ελληνικά» 2,3,22
 ἔδοξε δ' αὐτοῖς, ὅπως ἔχοιεν καὶ τοῖς φρουροῖς χρήματα δίδοναι, καὶ τῶν μετοίκων ἓνα ἕκαστον λαβεῖν, καὶ αὐτοὺς μὲν ἀποκτεῖναι, τὰ δὲ χρήματα αὐτῶν ἀποσημῆναι.

Ε) Ανακαλώντας γνώσεις από την εισαγωγή στα Ρητορικά κείμενα της Β΄ Λυκείου μπορείτε να ανιχνεύσετε στην παράγραφο τρεις προθέσεις «captatio benevolentiae»: (προκατάληψη της εύνοιας). Αφού δηλώσετε τη συμφωνία ή τη διαφωνία σας με την παρακάτω απεικόνιση, να γράψετε σχετικά με το θέμα αυτό μία παράγραφο με τη μέθοδο της αιτιολόγησης.

καὶ διαλλαττομένους τοῖς πολίταις τοῖς ὑμετέροισι καὶ πειρωμένους τοὺς μὲν φεύγοντας ὀλίγους ποιεῖν, τοὺς δὲ συμπολιτευομένους πολλοὺς, καὶ μιμουμένους τὰ περὶ τὴν στάσιν τὴν πόλιν τὴν ἡμετέραν.

Μάλιστα δ' ἂν τις ὑμᾶς ἐπαινέσειεν ὅτι τοῖς κατιούσιν ἀποδίδοτε τὴν οὐσίαν· ἐπιδείκνυσθε γὰρ καὶ ποιεῖτε πᾶσιν φανερόν ὡς οὐ τῶν κτημάτων ἐπιθυμήσαντες τῶν ἀλλοτρίων, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς πόλεως δείσαντες ἐποιήσασθε τὴν ἐκβολὴν αὐτῶν.

Ἐμμεσος
 ἔπαινος,
 επιδοκίμασι

Ἀμεσος
 ἔπαινος

Μορφοποιήθηκε: Γραμματοσειρά:
 Times New Roman, 10 στ.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
ΕΠΕΝΔΥΣΗ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΗΣ ΓΝΩΣΗΣ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

- Γ) τούτους γε νομίζω συμφέρειν ὑμῖν κατάγειν.

Να αποδώσετε την ταυτότητα των προσώπων των τριών αντωνυμιών και στη συνέχεια να γράψετε τη μετάφραση του αποσπάσματος.

τούτους	
ὑμῖν	
(ἐγώ) νομίζω	

Μετάφραση:

- Δ) Οὐ μὴν ἀλλὰ

Μελετώντας τη σημασία της φράσης αυτής στο προηγούμενο κείμενο, αλλά και στα παραδείγματα που ακολουθούν, να αποδώσετε με ισοδύναμες εκφράσεις τη συγκεκριμένη φράση και να εξηγήσετε τη λειτουργία της στον αρχαίο λόγο.

Παραδείγματα (Η μετάφραση των κειμένων που ακολουθούν είναι του Στάθη Παπακωνσταντίνου)

Ὑπὲρ ὧν πολὺν ἤδη χρόνον γιγνομένων οὔτε πόλις οὐδεμία τῶν προεστάναι τῶν Ἑλλήνων ἀξιουσῶν ἠγανάκτησεν, οὔτ' ἀνὴρ τῶν πρωτευόντων οὐδεὶς βαρέως ἤνεγκε, πλὴν ὁ σὸς πατήρ· μόνος γὰρ Ἀγησίλαος ὧν ἡμεῖς ἴσμεν ἐπιθυμῶν ἅπαντα τὸν χρόνον διετέλεσεν τοὺς μὲν Ἕλληνας ἐλευθερῶσαι, πρὸς δὲ τοὺς βαρβάρους πόλεμον ἐξενεγκεῖν.

Οὐ μὴν ἀλλὰ κάκεῖνος ἐνὸς πράγματος διήμαρτεν.

Ισοκράτη, «Προς Αρχίδαμον», 11

[Για όσα, λοιπόν, αν και γίνονταν ήδη για χρόνια πολλά, ούτε κάποια πόλη από εκείνες που είχαν την αξίωση να είναι επικεφαλής των Ελλήνων, ούτε κάποιος άντρας από αυτούς που υπερέχουν αισθητά αγανάκτησε, παρά μόνο ο δικό σου πατέρας. Εξ όσων εμείς γνωρίζουμε ο Αγησίλαος μόνο πέρασε τη ζωή του με τον καημό να απελευθερώσει τους Έλληνες και να ξεσηκώσει πόλεμο ενάντια στους βαρβάρους. **Ωστόσο όμως κι εκείνος** σε ένα πράγμα έπεσε έξω]

Περὶ μὲν οὖν τῆς κτήσεως ἔνεστι μὲν ἴσως πλείω τούτων εἰπεῖν, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ταῦθ' ἱκανῶς εἰρησθαι νομίζω

Ισοκράτη, «Αρχίδαμος», 33,4-6

[Για την μεν απόκτηση, λοιπόν, ίσως να υπήρχε η δυνατότητα να ειπωθούν περισσότερα, **ωστόσο όμως** νομίζω ότι και όσα ειπώθηκαν αρκετά είναι].

Διὸ καὶ τὸν γράψαντα περὶ τῆς Ἑλένης ἐπαινῶ μάλιστα τῶν εὖ λέγειν τι βουλευθέντων, ὅτι περὶ τοιαύτης ἐμνήσθη γυναικὸς ἥ καὶ τῷ γένει καὶ τῷ κάλλει καὶ τῇ δόξῃ πολὺ διήνεγκεν. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τοῦτον μικρὸν τι παρέλαθεν· φησὶ μὲν γὰρ ἐγκώμιον γεγραμέναι περὶ αὐτῆς, τυγχάνει δ' ἀπολογία ἐιρηκῶς ὑπὲρ τῶν ἐκείνη πεπραγμένων.

Ίσοκράτη, «Ελένης εγκώμιον», 14,1-7

[Για το λόγο αυτό και επαινῶ κυρίως από αυτούς που θέλησαν να εγκωμιάσουν κάτι εκείνον που έγραψε για την Ελένη, γιατί έκανε μνεία για μια τέτοια γυναίκα που και στην καταγωγή και στην ομορφιά και στη φήμη πολύ ανώτερη ήταν. **Ωστόσο όμως** και αυτού, του ξέφυγε κάτι μικρό. Ενώ, δηλαδή, ισχυρίζεται ότι έχει γράψει ένα εγκώμιο γι αυτή, ουσιαστικά όμως αναλώνεται σε μια απολογία για όσα εκείνη έκανε]

Το παρακάτω απόσπασμα να το μεταφράσετε

Ἔστι μὲν οὖν χαλεπὸν, ὦ ἄνδρες, πρὸς παρασκευὰς λόγων καὶ μάρτυρας οὐ τάληθῃ μαρτυροῦντας εἰς ἀγῶνα καθίστασθαι περὶ τηλικούτων, παντάπασιν ἀπείρως ἔχοντα δικαστηρίων· οὐ μὴν ἀλλὰ πολλὰς ἐλπίδας ἔχω καὶ παρ' ὑμῶν τεύξεσθαι τῶν δικαίων ...

Ισαίος, «De Cirone».5

{TOP.} Εἰσὶ μὲν, ὦ Σώκρατες, ἔνιαι τῶν ἀποκρίσεων ἀναγκαῖαι διὰ μακρῶν τοὺς λόγους ποιεῖσθαι· οὐ μὴν ἀλλὰ πειράσομαί γε ὥς διὰ βραχυτάτων. καὶ γὰρ αὐτὸ καὶ τοῦτο ἔν ἐστιν ὧν φημι, μηδὲνα ἂν ἐν βραχυτέροις ἐμοῦ τὰ αὐτὰ εἰπεῖν.

Πλάτωνα «Γοργίας», 449

Σωκράτη, κάποιες απαντήσεις είναι ανάγκη να είναι εκτενείς. **Ωστόσο όμως,** θα προσπαθήσω να απαντήσω με τη μέγιστη δυνατή συντομία. Αλλωστε είναι κι αυτό ένα από τα σημεία στα οποία ισχυρίζομαι ότι υπερέχω, ότι δηλαδή κανείς δεν θα μπορούσε να πει τα ίδια νοήματα με συντομότερο λόγο από μένα.

- Ε) Ο Ισοκράτης για να ενισχύσει την επιχειρηματολογία του επισημαίνει ότι η ικανοποίηση του το αιτήματός του θα αποβεί προς το συμφέρον των αποδεκτών της επιστολής. Αυτό το συμφέρον θα το αποσαφηνίσει στην επόμενη μακροσκελή περίοδο. Λαμβάνοντας υπόψη την πρώτη λέξη της

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
ΕΠΕΝΔΥΣΗ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΗΣ ΓΝΩΣΗΣ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

επόμενης περιόδου, να χαρακτηρίσετε το συμφέρον ως ηθικό ή υλικό και το επιχείρημα ως λογικό ή συναισθηματικό, αιτιολογώντας την άποψή σας.

Φύλλο Εργασίας 3^ο [2^η ενότητα του κειμένου- μακροπερίοδο τμήμα] </p>
</div>
<div data-bbox="165 255 734 340" data-label="Text>
<p>Αίσχρὸν γὰρ τὴν μὲν πόλιν ὑμῶν ὑπὸ πάντων ὁμολογεῖσθαι μουσικωτάτην εἶναι καὶ τοὺς ὀνομαστοτάτους ἐν αὐτῇ παρ' ὑμῖν τυγχάνειν γεγονότας, τὸν δὲ προέχοντα τῶν νῦν ὄντων περὶ τὴν ἱστορίαν τῆς παιδείας ταύτης φεύγειν ἐκ τῆς τοιαύτης πόλεως,</p>
</div>
<div data-bbox="152 345 734 428" data-label="List-Group>

• Α) Επειδὴ ἡ περίοδος εἶναι πολὺ μεγάλη, κατατμήθηκε σε δύο τμήματα. Να μεταφράσετε το πρῶτο ἀπόσπασμα σύμφωνα με τὴν παρακάτω διάταξη. Να προσέξετε για τὴ σωστὴ μετάφραση ὅτι οἱ τύποι «γεγονότας» καὶ «ὄντων» δὲν ἔχουν κατηγορούμενα.

</div>
<div data-bbox="127 431 668 671" data-label="Diagram">
<img alt="A word puzzle diagram showing the text of the passage broken down into individual words in boxes, arranged in a grid-like structure. The words are: γὰρ, Αἰσχρὸν, ἐστὶ ἢ ἔσται, ὁμολογεῖσθαι, ὑπὸ, πάντων, εἶναι, τὴν, μὲν, πόλιν, ὑμῶν, μουσικωτάτην, καὶ, τυγχάνειν, τοὺς, ὀνομαστοτάτους, ἐν, αὐτῇ, γεγονότας, παρ', ὑμῖν, τὸν, δὲ, προέχοντα, τῶν, νῦν, ὄντων, περὶ, τὴν, ἱστορίαν, τῆς, παιδείας, ταύτης, φεύγειν, ἐκ, τῆς, πόλεως, τοιαύτης.</div>
<div data-bbox="152 680 734 740" data-label="List-Group>

• Β) ὑπὸ πάντων ὁμολογεῖσθαι. Να γράψετε τὸ εἶδος τῆς σύνταξης (ενεργητικὴ – παθητικὴ) καὶ νὰ τὴ μετατρέψετε στὴν ἀντίθετὴ τῆς, δηλώνοντας σε τι δίνεται βαρύτητα κάθε φορά.

</div>
<div data-bbox="125 745 734 790" data-label="Text>
<p>Απάντηση:</p>
</div>
<div data-bbox="46 816 323 855" data-label="Page-Footer">
<p>ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
Υπουργεῖο Παιδείας & Θρησκευμάτων, Πολιτισμοῦ
& Ἀθλητισμοῦ</p>
</div>
<div data-bbox="472 816 792 842" data-label="Page-Footer">
<p>MIS: 296579 – Π.3.2.5: Πιλοτικὴ ἐφαρμογὴ σεναρίων
Γ' Λυκείου «Οὐ μὴν ἄλλᾶ»</p>
</div>
<div data-bbox="689 842 792 854" data-label="Page-Footer">
<p>Σελίδα 47 ἀπὸ 64</p>
</div>

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
ΕΠΕΝΔΥΣΗ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΗΣ ΓΝΩΣΗΣ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

- Γ) μουσικωτάτην / όνομαστοτάτους. Γιατί δεν γράφονται; μουσικοτάτην / όνομαστοτάτους;
- Δ) καὶ τοὺς μὲν ἄλλους Ἕλληνας τοὺς διαφέροντας περὶ τι τῶν καλῶν ἐπιτηδευμάτων, κἂν μὴδὲν προσήκωσιν, ποιεῖσθαι πολίτας, ὑμᾶς δὲ τοὺς εὐδοκιμοῦντάς τε παρὰ τοῖς ἄλλοις καὶ μετασχόντας τῆς αὐτῆς φύσεως περιορᾶν παρ' ἑτέροις μετοικοῦντας.

Να μεταφράσετε το δεύτερο απόσπασμα σύμφωνα με την παρακάτω διάταξη.

Να προσέξετε τη σύνταξη του ρήματος περιορᾶ + τινά+ κατηγ. μετοχή. Η σωστή του απόδοση είναι « κάνω ότι δεν βλέπω (σφυρίζω αδιάφορα) και κάποιος (ρήμα) , επιτρέπω με την αδιαφορία μου κάποιος να ... (ρήμα) , ανέχομαι κάποιος να... (ρήμα)

- Ε) Να εντοπίσετε στην παράγραφο τέσσερις τις λέξεις με τις οποίες δηλώνεται σύγκριση ή διαφορά και το σχήμα της αντίθεσης.

Αναμένεται

μουσικωτάτην, όνομαστοτάτους, προέχοντα, διαφέροντα, εὐδοκιμοῦντάς ..

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
ΕΠΕΝΔΥΣΗ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΗΣ ΓΝΩΣΗΣ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

- ΣΤ) Να κωδικοποιήσετε το επιχείρημα (προκείμενες- συμπέρασμα) του μακροπεριόδου τμήματος και να εκτιμήσετε την αποδεικτική ισχύ, εφαρμόζοντας γνώσεις από το μάθημα Έκθεση – Έκφραση.

Φύλλο Εργασίας 4^ο [Προεκτάσεις]

Ομάδα 1^η </h3>

- Α) Στην [Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα](#), φιλοξενούνται δύο μεταφράσεις του κειμένου που και εσείς μεταφράσατε. Προηγείται ένα εισαγωγικό σημείωμα. Να ελέγξετε την εγκυρότητα και την επάρκεια του εισαγωγικού σημειώματος και στη συνέχεια να ελέγξετε τις δύο μεταφράσεις και να ανακαλύψετε ένα τουλάχιστον κραυγαλέο λάθος σε κάθε μια από αυτές.

Εισαγωγικό σημείωμα

Έπαινος της διαλλακτικής στάσης των αρχόντων απέναντι στους εξορίστους – Έκκληση για σεβασμό της μουσικής παράδοσης της πόλης

Με την επιστολή αυτή ο Ισοκράτης υποβάλλει παράκληση στους άρχοντες της Μυτιλήνης, ώστε να γίνει δεκτός στην πατρίδα του ο εξορίστος μουσικοδιδάσκαλος Αγήνορας. Αφού αναφέρθηκε στις παρακλήσεις των μαθητών του Αγήνορα, εξαιτίας των οποίων αποφάσισε να συγγράψει την επιστολή, συνεχίζει:

1η μετάφραση

Νομίζω ότι έχετε λάβει ορθές αποφάσεις, αφού έχετε συμφιλιωθεί με τους συμπολίτες σας και έχετε προσπαθήσει αφενός να περιορίσετε τον αριθμό των εξορίστων και αφετέρου να αυξήσετε τον αριθμό όσων συμμετέχουν στα δημόσια πράγματα, και αφού έχετε μιμηθεί την πόλη μας στον χειρισμό της εμφύλιας διαμάχης. Κυρίως όμως θα σας επαινούσε κανείς, επειδή αποδώσατε την περιουσία σε όσους επιστρέφουν από την εξορία· γιατί έγινε με κάθε επιθυμητή σαφήνεια φανερό σε όλους ότι δεν τους εκδιώξατε, επειδή επιθυμήσατε τις ξένες περιουσίες αλλά επειδή νοιαστήκατε για την πόλη. Αλλά, βέβαια, ακόμη και αν δεν είχατε λάβει καμιά τέτοια απόφαση ούτε είχατε δεχθεί πίσω στην πόλη κανέναν από τους εξορίστους, η επάνοδος αυτών από

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

την εξορία νομίζω πως είναι προς το συμφέρον σας. Γιατί είναι ντροπή, η πόλη σας που όλοι συμφωνούν ότι έχει μεγάλη παράδοση στις τέχνες και σε αυτήν συμβαίνει να έχουν γεννηθεί οι διαπρεπέστεροι καλλιτέχνες, από αυτή την πόλη να είναι τώρα εξόριστος ο επιφανέστερος από τους σημερινούς κατόχους της καλλιέργειας αυτής, και οι υπόλοιποι Έλληνες, όσους διακρίνονται σε κάτι καλό, ακόμη και αν δεν έχουν κάποια συγγένεια μαζί τους, να τους παραχωρούν πολιτικά δικαιώματα, εσείς, για όσους προοδεύουν μεταξύ των άλλων Ελλήνων, παρότι έχετε κοινή καταγωγή με αυτούς, να δείχνετε αδιαφορία, αν αυτοί μετοικούν σε άλλες πόλεις (Α Τυφλόπουλος)

1η μετάφραση

Νομίζω δε ότι σεις έχετε σκεφθή καλώς, και διότι είσθε διαλλακτικοί προς τους συμπολίτας σας και διότι προσπαθείτε τους μεν εξορίστους να κάμετε ολιγωτέρους, τους δε συμπολίτας πολλούς και διότι μιμείσθε την πόλιν μας όσον αφορά τας στάσεις. Προ πάντων δε ήθελε τις σας επαινέσει, διότι εις τους επανερχομένους εις την πατρίδα αποδίδετε την περιουσίαν των· διότι δεικνύετε και κάμνετε φανερόν εις όλους, ότι τους εδιώξατε από αυτήν, όχι διότι επεθυμήσατε τα ξένα κτήματα, αλλά διότι εφοβήθητε διά την πόλιν.

Αλλ' όμως, και αν δεν είχατε λάβει ουδεμίαν τοιαύτην απόφασιν και δεν εδέχεσθε κανένα εκ των φυγάδων, σας συμφέρει, τούτους τουλάχιστον να επαναφέρετε. Διότι είναι εντροπή η μεν πόλις να ομολογήται από όλους ότι είναι μουσικωτάτη και ότι εις αυτήν έχουν γεννηθή πλησίον σας οι ονομαστότατοι μουσικοί, ο δε υπερέχων από τους ζώντας νυν ως προς την γνώσιν της επιστήμης ταύτης (της μουσικής) να είναι εξόριστος εκ της τοιαύτης πόλεως, και τους μεν άλλους Έλληνας, οι οποίοι εξέχουν εις κάποιο ωραίον επάγγελμα, έστω και αν δεν έχουν καμμίαν σχέσιν προς σας, να τους κάμνετε πολίτας, εκείνους δε που εκτιμώνται πολύ από τους άλλους Έλληνας και οι

οποίοι μετέχουν της αυτής με σας καταγωγής, να ανέχεσθε να κατοικούν ως ξένοι πλησίον άλλων (Κ. Θ Αράπογλου)

Εκτίμηση εισαγωγικού σημειώματος
Λάθος στη μετάφραση Τυφλόπουλου
Λάθος στη μετάφραση Αράπογλου

- Β) Είδαμε τη λειτουργία της μεταβατικής φράσης «Οὐ μὴν ἀλλά». Να μελετήσετε τα παρακάτω παραδείγματα και να ενημερώσετε με ένα σύντομο αρχείο παρουσίασης τους συμμαθητές σας για τη λειτουργία της φράσης «ἄλλως τε».

Παραδείγματα μεταφρασμένα

(ὕδωρ γὰρ γενόμενον τῆς νυκτὸς πολὺ ἐκώλυσεν αὐτοὺς πάντας εἰσελθεῖν· ὁ γὰρ Ἀσωπὸς ποταμὸς μέγας ἐρρὺν καὶ διαβῆναι οὐ ῥάδιον ἦν, ἄλλως τε καὶ νυκτός),

Θουκυδίδης, «Ιστορίαι», 2,5

Το πολύ νερό της βροχής που έπεσε μέσα στη νύχτα τους εμπόδιζε να μουν όλοι (στην Πλάταια). Γιατί η στάθμη του Ασωπού ποταμού ανέβηκε και φούσκωσε επικίνδυνα. ώστε να ξεχειλίζει και να μην είναι εύκολο πια να τον διαβεί κανείς. **Εξάλλου** (άλλωστε) ήταν και νύχτα.

ὕμεις δέ, ὦ ἄνδρες δικασταί, ἐνθυμείσθε πρὸς ὑμᾶς αὐτούς, εἴ τινας πώποτ' ἴστε ἢ ἠκούσατε οἶνον Ἀθήναζε ἐκ τοῦ Πόντου κατ' ἐμπορίαν εἰσαγαγόντας, ἄλλως τε καὶ Κῶν.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
ΕΠΕΝΔΥΣΗ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΗΣ ΓΝΩΣΗΣ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Δημοσθένης, «contra Lacritum»,³⁵

Εσείς, όμως κύριοι δικαστές, σκεφθείτε από μόνοι σας, αν γνωρίζετε ως τώρα ή έχετε πληροφορηθεί ότι κάποιος έχουν κάνει εισαγωγή για εμπόριο από τον Πόντο στην Αθήνα κρασιού **και μάλιστα** κρασί της Κώ.

Παραδείγματα για να τα μεταφράσετε

Ισοκράτη

α) .. Νομίζων μεγάλα κερδαίνειν εἰ κατὰ πλοῦν μὴ κινδυνεύοι τὰ χρήματα, **ἄλλως τε** καὶ Λακεδαιμονίων ἀρχόντων κατ' ἐκείνον τὸν χρόνον τῆς θαλάττης.

β) Ακούσας δὲ Σάτυρος ἀμφοτέρων ἡμῶν δικάζειν μὲν οὐκ ἡξίου περὶ τῶν ἐνθάδε γενομένων συμβολαίων, **ἄλλως τε** καὶ μὴ παρόντος τούτου μηδὲ

μέλλοντος ποιήσιν ἃ ἐκεῖνος δικάσειεν·

γ) οἶδ' ὅ τι δεῖ διὰ μακροτέρων ἐπαινεῖν, **ἄλλως τε** καὶ συντόμως ἔχοντα δηλῶσαι περὶ αὐτῆς.

Δημοσθένη

α) οὐδὲν γὰρ χεῖρους ἔσεσθε παρὰ δειγμά τι ἀκηκοότες, **ἄλλως τε** καὶ ᾧ πόλις εὐνομουμένη χρῆται.

β) ἐμοὶ δὲ τὸ προσταχθὲν ὑπὸ τοῦ πατρὸς, **ἄλλως τε** καὶ δίκαιον ὄν, τοῦτ' εἶναι ποιητέον.

- Γ) Στο κείμενο υπάρχουν πέντε (5) επιθετικές μετοχές. Να διευκολύνεις τους

συμμαθητές σου μετατρέποντάς τες σε ισοδύναμη δευτερεύουσα πρόταση, αξιοποιώντας τα δύο παραδείγματα:

Παράδειγμα 1^ο τοῖς δυστυχούσιν οὐκ ἡγανάκτει

οὐκ ἡγανάκτει τούτοις **οἱ** ἐδυστύχουν

Παράδειγμα 1^ο ἐκόλασεν ἰσχυρῶς τὸν λέξαντα ταῦτα

ἐκόλασεν ἰσχυρῶς ἐκεῖνον (τοῦτον) **ὅς** ταῦτα ἔλεξεν

Επιθετική μετοχή **Ισοδύναμη δευτερεύουσα πρόταση**

- Δ) Ο Ισοκράτης, στέλνει μεν την επιστολή ως ιδιώτης, ωστόσο στο κείμενό μας δεν παραλείπει να προβάλει την πόλη του. Να εντοπίσετε το σχετικό απόσπασμα και να συνδέσετε τη στάση αυτή με τη γενικότερη φιλοσοφία ζωής του ρήτορα.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
ΕΠΕΝΔΥΣΗ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΗΣ ΓΝΩΣΗΣ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Ομάδα 2^η (Σύνδεση με Φιλοσοφικά κείμενα) </h2>

1. Στο σχολικό σας εγχειρίδιό Φιλοσοφικός Λόγος, σελίδα 40 διαβάζουμε ..

Σημαντικότερη πηγή πληροφοριών για τη ζωή του Πλάτωνα είναι ένα κείμενο του ίδιου, η 7η Έπιστολή του, ένα γράμμα προς τους Συρακούσιους φίλους του, το οποίο αποτελεί ένα είδος αυτοβιογραφίας.

Επίσης, στη σελίδα 43 διαβάζουμε..

Πρόλογος. Ο Ιπποκράτης και η σφοδρή του επιθυμία να γίνει μαθητής του Πρωταγόρα. Ο Σωκράτης διηγείται κατ' αρχήν στον ανώνυμο φίλο του πώς βρέθηκε στο σπίτι του Καλλία, όπου φιλοξενείται ο διάσημος σοφιστής Πρωταγόρας. Ο Ιπποκράτης, ένας νεαρός φίλος του Σωκράτη γεμάτος πάθος για τη μόρφωση και θαυμασμό για τους μεγάλους διανοητές, έτρεξε τα χαράματα στο σπίτι του Σωκράτη για να τον ειδοποιήσει πως ο Πρωταγόρας έφτασε στην Αθήνα. Ο Ιπποκράτης θέλει να γίνει μαθητής του Πρωταγόρα και παρακαλεί τον Σωκράτη να τον βοηθήσει να παρουσιαστεί στον μεγάλο σοφιστή. Ο Σωκράτης αρχίζει να ρωτά τον νεαρό γιατί θέλει να μα-

Επίσης, στη σελίδα 97 διαβάζουμε..

8. Η αγωγή των φυλάκων

Το ενδιαφέρον του νομοθέτη επικεντρώνεται στην ορθή αγωγή των φυλάκων, που έχουν επιλεγεί με κριτήρια την καλή σωματική τους διάπλαση και την οξύνοια. Στο πρώτο στάδιο επιδιώκεται η εξισορρόπηση γυμναστικής και μουσικής αγωγής. Γυμναστική σημαίνει: φροντίδα για την ευεξία του σώματος, απλές ασκήσεις, υγιεινός τρόπος διαβίωσης. Μουσική είναι η ενασχόληση με τις καλές τέχνες: μουσική, χορός, τραγούδι, ανάγνωση, καλλιέργεια της εικαστικής ευαισθησίας. Ο νομοθέτης

Να συσχετίσετε τα παραπάνω στοιχεία με πληροφορίες που αντλήσατε από το κείμενο που επεξεργαστήκαμε, ετοιμάζοντας μια σχετική προφορική εισήγηση για την ενημέρωση των συμμαθητών σας, που δεν θα υπερβαίνει σε διάρκεια τα 3 λεπτά.

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

2. Λαμβάνοντας υπόψη και τη μεγάλη αγάπη και τον σεβασμό που έτρεφε ο Πλάτωνας για τον δάσκαλό του και συναρτώντας τη με την αγάπη των εγγονών του Ισοκράτη για τον Αγήνορα, να απαντήσετε εάν αυτή η αγάπη κι ο σεβασμός συντρέχουν νομοτελειακά ή κάτω από ορισμένες προϋποθέσεις. Να ετοιμάσετε μια σχετική προφορική εισήγηση που δεν θα υπερβαίνει σε διάρκεια τα 2 λεπτά.
3. Η πόλη της Μυτιλήνης δεν χαρακτηρίζεται τυχαία από τον Ισοκράτη ως «μουσικωτάτη». Μεγάλες προσωπικότητες που σχετίζονται με τη συγκεκριμένη τέχνη έλκουν την καταγωγή τους από το νησί της Λέσβου. Αντλώντας στοιχεία από το διαδίκτυο, να ενημερώσετε τους συμμαθητές σας παρουσιάζοντας ένα σύντομο πορτραίτο (κατασκευάζοντας μία [πολυτροπική παρουσίαση](#), με μία διαφάνεια για τον καθένα) των: Αγήνορα, [Τέρπανδρου](#), [Αρίωνα](#), [Σαπούς](#), [Αλκαίου](#).
4. Αντλώντας στοιχεία από το διαδίκτυο να δημιουργήσετε μία σύντομη αλλά κατατοπιστική [πολυτροπική](#) παρουσίαση (PowerPoint) η οποία θα κινείται στους παρακάτω τέσσερις θεματικούς άξονες για τη σχετική ενημέρωση των συμμαθητών σας
 - ο [η αρχαία μουσική](#),
 - ο [τα σπουδαιότερα μουσικά όργανα των αρχαίων](#),
 - ο [η θέση της μουσικής στην αρχαία εκπαίδευση](#),
 - ο [τα σημερινά μουσικά σχολεία](#)

Μπορείτε να χρησιμοποιήσετε ελεύθερα και άλλους συνδέσμους. Οι παραπάνω σύνδεσμοι είναι απλά ενδεικτικοί.

Ομάδα 3^η (Σύνδεση με Έκθεση- Έκφραση) </

1. Ποια πιστεύετε ότι είναι η αξία της συγκεκριμένης επιστολής; Είναι πράγματι τόσο αξιόλογη από άποψη περιεχομένου, ώστε να δικαιολογείται η διάσωσή

της και κατ' επέκταση η μελέτη της; Να απαντήσετε συγγράφοντας ένα μικρό κείμενο επιχειρηματολογίας.

2. Ενημερώστε τους συμμαθητές σας με μία προφορική εισήγηση για τις συνθήκες συγγραφής και το περιεχόμενο της περίφημης [επιστολής του Νικία](#) κατά τη διάρκεια της Σικελικής εκστρατείας, τον ρόλο της επιστολής για την εξέλιξη της πλοκής στην τραγωδία του Ευριπίδη [«Ιφιγένεια εν Ταύροις»](#). Και για την αποκάλυψη της προδοσίας του [Παυσανία](#).
3. Σύμφωνα με αρκετούς μελετητές η ανάπτυξη της επιστολογραφίας τοποθετείται στην αρχαία Αίγυπτο, επειδή «είχε σύστημα συγκεντρωτικό, που χρειαζόταν μια έμπειρη δημοσιοϋπαλληλική τάξη με γραφείς, με ιδιαίτερο κύρος». Η ανάπτυξή της, δηλαδή, σχετίζεται με συγκεκριμένες οικονομικοκοινωνικές συνθήκες. Μελετώντας το (σκαναρισμένο) λήμμα «επιστολική φιλολογία» ή «επιστολογραφία» από την εγκυκλοπαίδεια «Νέα δομή», εκδόσεις «Δομή» 1996, τόμος 12 σελίδα 112 να ενημερώσεις με μια σύντομη περίληψη τους συμμαθητές σου σχετικά με το περιεχόμενό του.
4. Αντλώντας στοιχεία από το διαδίκτυο, να ενημερώσεις τους συμμαθητές σου σχετικά με το περιεχόμενο των όρων «ανοιχτή» επιστολή, «συστημένη» επιστολή, «συστατική» επιστολή, «εγγυητική» επιστολή, «ενημερωτική» επιστολή, «επιστολή» παραίτησης, επιστολή «διαμαρτυρίας», «επιστολική» ψήφος. Η απάντηση να μην υπερβαίνει τις δύο σειρές για κάθε περίπτωση και να ακολουθεί το λεξιλογιακό τυπικό.
5. Το σημερινό email, μπορεί να χαρακτηριστεί ή όχι ως εξελικτικό στάδιο της επιστολογραφίας; Να απαντήσετε με ένα σύντομο κείμενο επιχειρηματολογίας που δεν θα υπερβαίνει τις 120 λέξεις.

**Ομάδα 4^η (Σύνδεση με το παρόν.) **

1. 1. Είναι γνωστό ότι ακόμη και σήμερα πολλοί Έλληνες καταφεύγουν σε κάποιο πολιτικό ή σε άλλα πρόσωπα, προκειμένου να διαμεσολαβήσουν για την προώθηση των αιτημάτων της μέσα από την άσκηση της επιρροής ή της εξουσίας τους. Σε ποιες περιπτώσεις οι άνθρωποι επιδιώκουν την διαμεσολαβητική παρέμβαση τρίτων προσώπων; Η διαμεσολάβηση του Ισοκράτη, θα μπορούσε να παραλληλιστεί με τους σημερινούς όρους «μέσον», «λάδωμα» ή ρουσφέτι; Θα μπορούσε να εκληφθεί ως απόπειρα «ωμής παρέμβασης» στα εσωτερικά ενός άλλου κράτους; Να ενημερώσετε τους συμμαθητές σας ετοιμάζοντας μια προφορική εισήγηση που δεν θα ξεπερνά σε διάρκεια τα 3 λεπτά;

2. Αφού μελετήσετε το παρακάτω απόσπασμα από τη [Wikipedeia](#) :

Άρνηση της γαλλικής υπηκοότητας λόγω φορολογίας

Το 2012, ο Ντεπαρντιέ κατέφυγε στο [Βέλγιο](#), μετά από μέτρα που πήρε η κυβέρνηση του [Φρανσουά Ολλάντ](#) για την υψηλή [φορολόγηση](#) των πλουσίων.^[6] Ο πρωθυπουργός της Γαλλίας [Ζαν-Μαρκ Αιρώ](#) χαρακτήρισε την ενέργειά του αυτή αξιοθρήνητη και ο ηθοποιός, αντιδρώντας, απαρνήθηκε τη γαλλική [υπηκοότητα](#),^[7] με τις ηθοποιούς Κατρίν Ντενέβ και [Μπριζίτ Μπαρντό](#) να στηρίζουν την απόφασή του (η πρώτη έστειλε ανοιχτή επιστολή προς τους επικριτές του), ενώ ο πρόεδρος της [Ρωσίας](#), [Βλαντιμίρ Πούτιν](#), δήλωσε ότι, δεν θα έφερε αντίρρηση, εάν ο Ντεπαρντιέ ζητούσε ρωσικό διαβατήριο.^[6] Ο εκπρόσωπός του, όμως, δήλωσε άγνοια για τη δήλωση αυτή, καθώς και για τις προθέσεις του, ενώ ο πρόεδρος της [Τσετσενίας](#) γνωστοποίησε πως θα υποδεχόταν με χαρά το Γάλλο ηθοποιό.^[7] Εκτός από τη βελγική και τη ρωσική υπηκοότητα, αρκετά πιθανό φαινόταν για τον ηθοποιό να γίνει πολίτης του [Μαυροβουνίου](#).^[8] Τελικά, στις 3 Ιανουαρίου του 2013, ο Πούτιν υπέγραψε διάταγμα, το οποίο παρείχε στον Ντεπαρντιέ τη ρωσική υπηκοότητα.^[9]

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

και το [άρθρο](#) που δημοσιεύθηκε στον τύπο και αναφέρεται σε ζητήματα ιθαγένειας, να συσχετίσετε το περιεχόμενό τους με ζητήματα που τίγονται στο κείμενο του Ισοκράτη και να προχωρήσετε σε συμπεράσματα σχετικά με τα κίνητρα που υπαγορεύουν τις αντίστοιχες συμπεριφορές. Να ενημερώσετε τους συμμαθητές σας ετοιμάζοντας μια προφορική εισήγηση που δεν θα ξεπερνά σε διάρκεια τα 3 λεπτά;

3. Στο κείμενο του Ισοκράτη αναφέρονται οι όροι: *επιτήδευμα*, *ευδοκίμηση*, *συμπολίτευση*, *αντιπολίτευση*. Να προσδιορίσετε τη σημερινή σημασία των όρων αυτών με τη βοήθεια των [λεξικών της Πύλης για την Ελληνική Γλώσσα](#) και να τη συγκρίνετε με τη σημασία που έχουν οι λέξεις στο αρχαίο κείμενο. Να ενημερώσετε τους συμμαθητές σας ετοιμάζοντας ένα ενδεικτικό ενημερωτικό – συγκριτικό πίνακα.
4. Η εξορία, ήταν μια συνηθισμένη ποινή στην αρχαιότητα, θεσμοθετημένη ακόμη και από δημοκρατικά καθεστώτα ([οστρακισμός](#)), αλλά πολύ βαριά. Στον αιώνα που πέρασε πολλά ελληνικά νησιά (Γυάρος, Μακρόνησος, Ικαρία) συνέδεσαν το όνομά τους με εκτοπισμούς [και εξορίες](#), γεγονός που αποδεικνύει ότι η πρακτική αυτή δεν έχει εκλείψει. Είναι όμως σήμερα η εξορία τόσο βαριά (ή μήπως δεν είναι καν ποινή;), όπως ήταν στην αρχαιότητα; Να συζητήσετε το θέμα στην ομάδα σας και να ενημερώσετε τους συμμαθητές σας ετοιμάζοντας μια προφορική εισήγηση που δεν θα ξεπερνά σε διάρκεια τα 4 λεπτά;

Για όλες τις ομάδες

Α. Ένας από τους άρχοντες συμφωνεί και ένας διαφωνεί με την ικανοποίηση του αιτήματος του Ισοκράτη: Βοηθήστε του να συντάξουν το υποστηρικτικό επιχειρήμα.

Προτείνω ανεπιφύλακτα την ικανοποίηση του αιτήματος του Ισοκράτη, γιατί ..	Τάσσομαι υπέρ της απόρριψης του αιτήματος του Ισοκράτη, γιατί ..
--	--

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
ΕΠΕΝΔΥΣΗ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΗΣ ΓΝΩΣΗΣ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Β. Μετά τα όσα μάθατε, κατά τη διάρκεια του σεναρίου, εξακολουθείτε να θεωρείτε τον αρχαίο κόσμο τόσο «αρχαίο» (ξένο, μακρινό), σε σχέση με το δικό μας;

Ζ. ΆΛΛΕΣ ΕΚΔΟΧΕΣ

Το σενάριο αυτό θα μπορούσε να υλοποιηθεί σε πολύ συντομότερο χρόνο με την πρόβλεψη δύο ολομελειών. Πιο συγκεκριμένα, οι δραστηριότητες του δεύτερου και του τρίτου Φύλλου μπορούν να ισοκατανεμηθούν στις τέσσερις ομάδες και να μην ασχοληθούν όλοι με όλα. Έτσι, η διάχυση θα γινόταν με τη σύγκληση ακόμη μίας ολομέλειας. Αυτό, ενδεχομένως, θα κούραζε και λιγότερο τους μαθητές. Επίσης, θα μπορούσε να παισιωθεί το σενάριο με αναφορά στις παραχωρητικές προτάσεις (υπάρχουν δύο στο κείμενο), ώστε να είναι πιο κοντά στις ακολουθούμενες πρακτικές. Η δραστηριότητα με το λεξιλόγιο, επειδή μάλλον θα αποβεί χρονοβόρα, θα μπορούσε να λάβει μια άλλη μορφή, ώστε να είναι πιο εύκολη για τους μαθητές

Η. ΚΡΙΤΙΚΗ

ΕΙΧΑ ΠΕΙ ΒΑΘΜΟΛΟΓΙΚΟ ΚΙΝΗΤΡΟ

Έχοντας την εμπειρία της υλοποίησης του σεναρίου, εκτιμώ ότι ήταν πολύ σωστή η κίνησή μου να συσχετίσω την προσπάθεια που θα καταβαλλόταν στην υλοποίηση του σεναρίου με βαθμολογικό κίνητρο. Μου ήταν γνώριμη η απροθυμία των μαθητών της Γ' Λυκείου και η γενικότερη καχυποψία τους για δραστηριότητες που απαιτούν συμμετοχή και προσπάθεια. Το βαθμολογικό κίνητρο (το οποίο γνώριζαν εκ των προτέρων) ήταν το αντιστάθμισμα για την ουσιαστική και ενεργή εμπλοκή τους, γιατί διαφορετικά υπήρχε ο κίνδυνος όλα να αντιμετωπιστούν χαλαρά και αδιάφορα και να υπονομευθεί συνολικά η προσπάθεια. Όντας ο ίδιος συντάκτης του σεναρίου, θέλησα να δοκιμάσω όλες τις δραστηριότητες για να εντοπίσω τη συνολική δυναμική του σεναρίου. Είχα κάνει ένα σχετικά καλό σχεδιασμό και βρισκόμουν σε διαρκή εγρήγορση για να προλάβω προβλήματα, να εμψυχώνω και να καθοδηγώ, προκειμένου να ελαχιστοποιηθεί ο κίνδυνος εκτροπής ή αποτελμάτωσης. Γνώριζα,

βέβαια, ότι η ενασχόληση με ένα αντικείμενο για επτά (7) διδακτικές ώρες είναι κουραστική και για τον λόγο αυτόν έπρεπε η διαδικασία να εξελίσσεται ομαλά, ώστε να μην καταστεί πληκτική. Η κεντρική στοχοθεσία του σεναρίου ήταν η συνομιλία του αρχαίου με τον σύγχρονο κόσμο και η διαπίστωση ότι η γνώση του ιστορικοκοινωνικού πλαισίου είναι απαραίτητη για την κατανόηση ενός αρχαίου κειμένου. Και τα δύο θεωρώ ότι κατακτήθηκαν σε ικανοποιητικό βαθμό. Τα χρονικά πλαίσια τηρήθηκαν μετά βίας, αλλά θεωρώ ότι αυτό επιτεύχθηκε, χάρη στην ευελιξία και στην εμμονή μου να ολοκληρωθούν όλες οι δραστηριότητες, έστω και με κατ' οίκον εργασία. Αν και η συμμετοχή των ΤΠΕ στο παρόν σενάριο είναι περιορισμένης κλίμακας, διαπιστώθηκε ότι οι μαθητές προτιμούν στο μάθημα της Θεματογραφίας τα παραδοσιακά μέσα συγγραφής. Με το τέλος του σεναρίου, θεωρώ ότι υπήρξε μια ικανοποίηση και ένας προβληματισμός στους μαθητές σχετικά με την αποτελεσματικότητα της ακολουθούμενης διδακτικής πρακτικής και ένα είδος απομυθοποίησης της γραμματικής και του συντακτικού. Διαπιστώθηκε, επίσης, ότι ο αρχαίος κόσμος δεν είναι «νεκρός» και ότι έχει πολλές απολήξεις και αναγωγές στο παρόν. Διαπιστώθηκε, τέλος, ότι όλες οι δραστηριότητες είναι ρεαλιστικές και υλοποιήσιμες. Επομένως, για όποιον θελήσει να υλοποιήσει το σενάριο ή κάποιες δραστηριότητες, η παρούσα εφαρμογή και τα τεκμήριά της θα μπορούσαν να λειτουργήσουν ως χρήσιμο βοήθημα και ασφαλής οδηγός.

Θ. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Lesky, A. 1981. *Ιστορία της αρχαίας ελληνικής λογοτεχνίας*. Θεσσαλονίκη: Αφοι Κυριακίδη, 804-817.
- Γιάννου, Τ. 2011. (Μάιος). Οι ΤΠΕ στο μάθημα των Αρχαίων Ελληνικών. Στο *Επιμορφωτικό Υλικό για την Επιμόρφωση των Εκπαιδευτικών στα ΠΑΚΕ*, τεύχος 3. Πάτρα: ΕΑΙΤΥ, 104-128.

Κακριδής, Ι. Θ., 1966. *Το μεταφραστικό πρόβλημα*. Η βιβλιοθήκη του φιλόλογου. Αθήνα.

Κουτσογιάννης, Δ. 2012. «Ο ρόμβος της γλωσσικής εκπαίδευσης». Στο *Μελέτες για την ελληνική γλώσσα. Πρακτικά της 32^{ης} Συνάντησης του Τομέα Γλωσσολογίας Α.Π.Θ.* Θεσσαλονίκη: ΙΝΣ (Ιδρυμα Μ. Τριανταφυλλίδη), 208-222.

http://ins.web.auth.gr/images/MEG_PLIRI/MEG_32_208_222.pdf

Κουτσογιάννης, Δ. 2011. *Εφηβικές πρακτικές ψηφιακού γραμματισμού και ταυτότητες*. Θεσσαλονίκη. Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, σελ. 50-58.

Μαρωνίτης, Δ. Ν. 2009. [Από τη γραπτή στην προφορική σχολική μετάφραση](#). Ενδογλωσσική μετάφραση. Αρχαία Ελληνική Γλώσσα και Γραμματεία. Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα. [1/10/2012] Νέα Δομή, 1996. Επιστολογραφία. Δομή, τομ. 12, σελ. 112. Πόλκας, Α. & Κ. Τουλούμης, 2012. Μελέτη για τον σχεδιασμό, την ανάπτυξη, και την εφαρμογή σεναρίων και εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων για τη διδασκαλία της αρχαίας ελληνικής γλώσσας και γραμματείας στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, 18-22. Θεσσαλονίκη: ΚΕΓ. <http://www.greeklanguage.gr/node/821> [1/10/2012]

Σαλμανλής, Α. Χ. & Α. Π. Μπιτσιάνης. 1992. *Συντακτικό της Αρχαίας ελληνικής*. Θεσσαλονίκη: ΒΑΝΙΑΣ.

Τσάφος, Β. 2004. *Η διδακτική της Αρχαίας Ελληνικής Γραμματείας και Γλώσσας. Για μια εναλλακτική μαθητεία στον αρχαίο κόσμο*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Τσέλικας, Σ. 2006. [Αρχαία ελληνική θεματογραφία και μετάφραση](#). Ενδογλωσσική Μετάφραση. Αρχαία Ελληνική Γλώσσα και Γραμματεία. Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα. [1/10/2012].

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
ΕΠΕΝΔΥΣΗ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΗΣ ΓΝΩΣΗΣ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Τσιότρας, Β. Ι. 2008. *Η αρχαία ελληνική θεματογραφία στο Λύκειο. Συμβολή στη διδακτική του «αδίδακτου» κειμένου*. Αθήνα: «Τυπωθήτω» και Γ. Δαρδανός.

ΥΠΕΠΘ-ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ. 2006-07. *Οδηγίες για τη διδασκαλία των φιλολογικών μαθημάτων στο Ενιαίο Λύκειο*. Αθήνα: ΟΕΔΒ.

Χριστίδης, Α. Φ. 1999. Γλώσσα και νέες τεχνολογίες. Στο Α.Φ. Χριστίδης, *Γλώσσα, Πολιτική, Πολιτισμός*. Αθήνα: Πόλις, 189-196.